Revista Orfeó Català

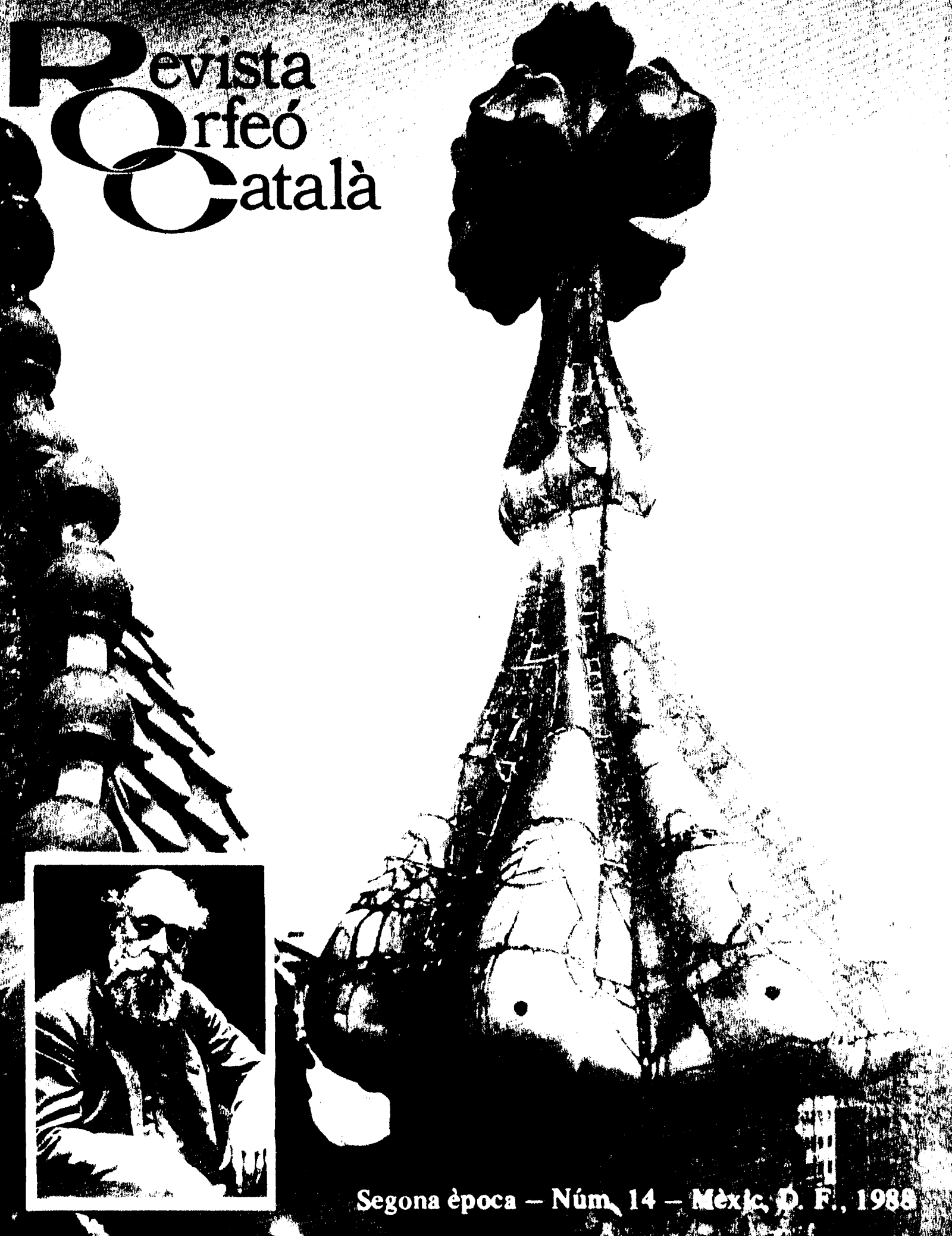

Segona època – Núm. 14 – Mèxic, D. F., 1988

BANC DE SABADELL

Edifici Serveis Centrals · Sabadell

Bon Servei

Revist
Òrg à
Directo
Joan Po
Ir respo
Lleu Co c
Mari de R ó
Ruiz i
ministr
Antoni S
Jons Pú
Manuel G

Redacci ministra rsella 4
Colonia 08600 CO, D.
Tel 09-25 3-25
P t: GAY LA
: 254-2
784-

Es u icació ral de
RFEO LA D XIC, A

ONSE RECT Y 198

Presider
Escobe rt
e-Presi
Lleu Co c
Secreta
Ribes i
e-Secre
Fra Vinyals nell
Tresore
Vi omegos ch
omptad
M ertran a
bliotec
R a Bayé bas
Vocals
Gaya i a
X orroja r
Ra ssola i ns
E ontfor ro

ONA A Núm
lèxic, Setem e 198

ny, m i pre Bart
Cos uantxo M.

Els au n resp es dels
s que

Editorial

LA DIADA DE L'ONZE DE SETEMBRE avui la commemorem més de cent centres catalans escampats pel món. El fet de ser 129 agrupaments de compatriotes organitzats, demostra que els catalans sentim la necessitat de reunir-nos, allà on la vida ens ha destinat viure fora de la nostra terra. El fet d'agrupar-nos, de coneixer-nos, de conviure, de conversar, de canviar impressions, d'intercanviar il·lusions i penes també ben sonvint ¿què vol dir tot això? Vol dir que tenim un sentiment i una ànima de poble, una consciència col·lectiva amarada ben endins, que som fidels als orígens, que envorem les coses nostres, en una paraula, que tot i viure immersos en un món diferent, som i volem seguir essent, ànima endins, catalans de socarrel, bons catalans, catalans a seques si voleu.

I el nexe que ens uneix, principalment i apart altres sentiments, és el fet de la llengua. La llengua i la cultura és el que ens distingeix sobremanera com a poble, com comunitat, com col·lectivitat solidària. Això és el que han hagut d'entendre, en el transcurs de la història, els nostres adversaris i els nostres enemics. I l'onze de setembre d'aquell any 1714, quan semblava que la fosca nit que encobria Catalunya i els països germans, ens embolcallaria per sempre més fins ofegar-nos, fins anul·lar-nos i assimilar-nos, fins desmoralitzar-nos del tot perquè ens veien emmudits i els enemics ens creien vençuts, vet ací que Catalunya sorgeix de les cendres i quan l'estat espanyol, castellà millor, diríem, 150 anys després ja anava de capa-caiguda, el nostre poble, com au fènix, ressorgeix d'aquelles cendres sobre les quals havien intentat cantar-hi els nostres funerals. I fou la llengua i la cultura perseguides les que ens marcaven el camí del redreçament. Tan així ho va entendre l'enemic que després, i ja des de sempre, les seves bateries les han enfocades contra la nostra llengua. Els coïa, sobretot, que fos des del mateix Madrid centralista i opressor, on s'iniciés de fet, la nostra renaixença cultural. Fou aquella poesia d'Aribau, escrita a Madrid, Oda a la Pàtria, *el repic de campanes que posava els fils més sensibles dels nostres homes polítics en moviment; era el despertar d'un mal somni. Catalunya havia estat vençuda pel pes de les armes; sí, vençuda i acorralada, però no pas convençuda i molt menys morta, és clar.*

I amb el redreçament lingüístic, cultural i espiritual, ve un autèntic redreçament polític, i el desenvolupament econòmic i industrial iniciat a casa nostra, amb l'esforç de tot el poble converteix Catalunya en el que s'ha anomenat la fàbrica d'Espanya. I el redreçament polític empeny amb força i va exigint del govern espanyol concessions culturals i lingüístiques, més drets i llibertats polítics. Però cada cop que la reacció, amb estires i afluixes torna a senyorejar a l'estat espanyol, la persecució a la nostra llengua pren caires de follia.

Un llibre extraordinari de l'autor Francesc Ferrer i Gironès (4a. edició) La persecució política de la llengua catalana *ens fa conèixer des de la posada en marxa del Decret de la Nova Planta, des d'aquell nefast setembre de 1714 fins al triomf i la mort — o no seria millor dir* quasi mort? — *del franquisme, totes les lleis, reglaments i acords dictats, en forma cronològica, contra la llengua catalana, la nostra cultura i les expressions més innòcues de la nostra catalanitat i de la personalitat col·lectiva dels catalans.*

I no foren solament els règims militars i dictatorials que ens perseguien la llengua i i la cultura. Era una persecució premeditada, ben estructurada. Els governs espanyols moderns parlamentaris — lliberals o conservadors, tan se val — també actuen contra la llengua perquè ja endevinen que llengua i política van formant un sol cos nacional, i esmolen les armes "contra el separatismo nefasto". Un repàs al "Diario de Sesiones" de la cambra de diputats i una lectura atenta dels debats parlamentaris, n'hi ha per morir-se de riure. . . o potser de fàstic. L'acarnissament contra Catalunya arriba a plans viscerals. Vegem solament uns decrets, ordenaments, circulars, etc. contra el nostre poble: Prohibició d'editar llibres en català (1768); prohibit el teatre en català (1801); normes per a l'actuació de companyies còmiques, ordenant que "en cap teatre d'Espanya" no es podrà representar, cantar ni ballar peces que no siguin en idioma castellà; Registre civil sols en castellà (1890); llei del notariat, escriptures redactades únicament en castellà (1870); ja abans, l'any 1838, un reglament prohibia els epitafis en llengua catalana en els cementiris (valgat's Déu!), prohibit parlar en català per telèfon (1896) essent president del Consell Cànovas del Castillo; i entrats en el segle XX, els polítics espanyols s'engresquen: Catecisme obligatori en castellà (1902) en el govern del pintoresc comte de

Romanones; prohibició de telegrames en llengua catalana (1904) essent cap de govern Antonio Maura (al temps que el seu germà Gabriel, en un perfecte català-mallorquí publicava a Palma Aigoforts, Avant!, *l'*Espigolera *entre altres obres); contra el català en el Registre de la propietat (1915); contra el català en l'administració pública (Ajuntaments, Diputacions, etc.) I la qüestió de la llengua i la cultura catalanes (millor dit, contra elles), fou motiu del cop d'Estat de 1923 de Primo de Rivera. I tornem-hi: Llibres en català en una escola, motiu per suspendre el mestre (1925); resistència "passiva" tocant a la llengua, delicte configurat (1926); mestre que parli o ensenyi català als seus alumnes, traslladat a una població castellana (1926). Ve la segona República i uns pocs anys de llibertat cultural, ben minsa certament, però també ben aprofitada per Catalunya. I l'últim genocidi cultural el personifica el dictador Franco, que intenta superar aquell "Supremo Consejo de Castilla" de Felip V. Quaranta anys de negra nit sobre Catalunya, que tots sobrada i malauradament coneixem per haver-los viscut molts de nosaltres, i no és el moment de fer-ne una exposició detallada. Però sí que cal senyalar que cada nova disposició contra les nostres essències nacionals, augmentava la nostra resistència, com si a cada nou agravi una veu misteriosa infongués valor i digués: "CATALUNYA, ENDAVANT!" I Catalunya, des d'aquell 11 de setembre de 1714, ha hagut de lluitar amb totes les seves forces contra el genocidi cultural, permanent, que tractava d'aplicar-nos l'Estat centralista, castellanitzat i absorvent espanyol.*

Ara Catalunya està en peu de redreçament, però solament amb la unitat total i absoluta del nostre poble podrem exigir el dret a la nostra cultura de manera integra i a una normalització lingüística completa, a més d'una organització social i administrativa pròpia. Voldríem que, al marge d'incidències polítiques, massa sovint negatives, el sentit patriòtic prevalgui a casa nostra, i que tots els onze de setembre fossin com aquell de l'any 1977, tan unitari i que tan decissiu fou per al recobrament de bona part de la nostra llibertat política, cultural i nacional en general.

Luitem tots, cada ú de nosaltres des d'on i com ens sigui possible, perquè aquesta unitat sigui una realitat palpable. Ja està bé que pensem en glòries d'antany i defensem el nostre passat històric, però davant l'evolució del món, també ens cal lluitar, sobretot, per un futur esplendorós per al nostre poble i per un millor benestar per a tots els catalans.

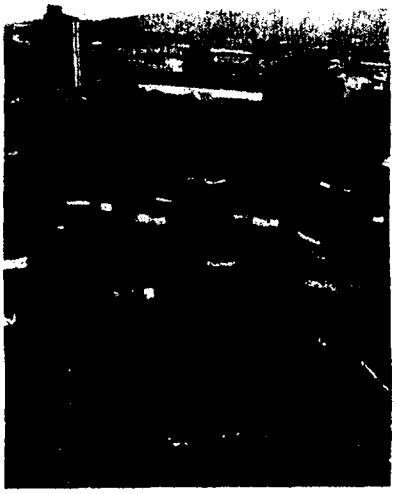

L'onze de setembre de 1977, una manifestació unitària monstre, la més gran en tota la història de Catalunya – 1'200,000 manifestants deien les cròniques– reclamava, amb fe cívica i patriòtica, "llibertat, autonomia, Estatut". Aquella Diada Nacional, que tots enyorem, perquè era una mostra d'unitat aclaparadora, de voluntat d'autogovern, que exigia el restabliment de la Generalitat i el retorn del seu President. . .

sumari

Editorial 1
Conte. Els meus amors amb Demència, *Josep Ma. MURIA* 3
Josep Maria Murià, contista i poeta, *Joan POTAU* 4
El Mil·lenari de Catalunya, *Rafael SARDA* . . . 5
Càtedra i carrer, *Josep M. ESPINAS* 7
Fa 750 anys naixia el país valencià. El 9 d'octubre de 1238 el rei Jaume conquistava València, *Bartomeu COSTA-AMIC* 9
Des de Rubí, moltes gràcies!, *Esbart Dansaire de Rubí* 13
Cafè, copa i puro. De la suculenta tardor, *Lluís MARCET (Gastròfilus)* 14
A una amiga castellana, *Joan POTAU* 15
Llibre viatger, *Maria SOLA DE SELLARES* . . 18
Les quatre barres. Dones, parlem de pàtria, *Antoni SOLA* 19
. . .I passaren tres segles, fins que la imatge fou aturada, *Antoni MARINE I VILA* 22
Retrobança. Carta oberta, *Joaquim TORRES* 25
De Rubí a Mèxic, *Joan RIBAS* 26
De part d'un espectador, *Xavier MOYA I PEDROLA* 29
L'onze de setembre a l'Orfeó, *ROC* 31
Una excursió antropològica, *Mercè RIBAS I BAYO* 32
Els àpats de casa meva, *Marta AGULLO* 33
Biblioteca Pompeu Fabra, *Rosa Maria BAYO DE RIBAS* 35
Un campió barceloní a la 227 Olimpíada grega, *Rafael SARDA* 36
El nou poblet de Pont de Bar, *Martí CENTELLES* 38
D'ací i d'allà 39

LA NOSTRA PORTADA

Capdamunt d'una de les dotze columnes que conformaran la catedral de la Sagrada Família, de Barcelona, obra de Gaudí. Fotografia del nostre consoci Antoni Mariné i Vila que ha donat un curs sobre tècnica fotogràfica a la nostra entitat, amb un èxit encoratjador; tant, que ja es prevéu un nou curs, ampliat per a l'any proper.

Conte

Els meus amors amb Demència

Josep M. MURIÀ

Per un d'aquests compromisos que la bona societat s'inventa per a fastiguejar els seus components, em vaig veure obligat a concórrer a un ball de carnaval organitzat per l'Associació de Camisers, de la qual jo n'era soci per raons purament professionals, ja que el seu principal objectiu, segons venien a dir els estatuts, era el d'alçar la camisa.

Als homes que no anàvem disfressats, que érem la majoria, se'ns obligava a cofar-nos amb un barretet de pallasso i posar-nos un nas de cartó. Les dames, si volien, ja en tenien prou amb el seu vestit de soirée i el maquillatge. Difícil era distingir les que anaven disfressades de les que no hi anaven. Com que jo acostumo ficar sovint els peus a la galleda, vaig ser obsequiat amb un "bèstia" en preguntar a una senyora de què anava disfressada.

En el saló hi bullia el xivarri carnavalesc a tota pressió. Per deure consuetudinari tothom havia d'estar alegre i exterioritzar aquest estat d'ànim tot dient bestieses i fent pallassades. Algunes, molt poques, tenien una mica de gràcia, però totes les altres eren tan desgraciades i forçades que només eren corejades per pura obligació. Un bon senyor, camiser distingit i molt respectable en la seva vida quotidiana, se li acudí disfressar-se, segons pròpia declaració, de diplomàtic, amb jaqué, barret de copa i carregat de medalles, mentre es passejava remanant el cul amb una llufa que deia: "Visca el Carnestoltes". Admirable contribució, ben digna d'encomi, a l'alegria col·lectiva. Després diran que no hi ha altruisme. Es clar que al cap d'una setmana la junta directiva rebia una atenta amonestació per part de la cancelleria.

L'orquestra treia dels seus instruments infernals uns esgarips amb potència terrible que feien petar els tímpans de les orelles properes. Quan la meva resistència es trobava a les acaballes, vaig descobrir un refugi en un racó allunyat, assegut en un graó d'una escala secundària, des d'on podia observar les contorsions gimnàstiques dels balladors sense el perill d'ésser masegat. Al cap d'una estona se'm va asseure al costat un altre individu que malgrat el nas postís feia cara d'estar tan fastiguejat com jo. De moment ens vàrem bescanviar unes quantes frases poca-soltes per no desentonar massa de l'ambient general, però no trigàrem gaire en deixar-nos córrer els estirabots i encetàrem una xerrada formal sobre les activitats del nostre gremi. Evocàrem aquells temps magnífics de quan l'ofici de camiser era tot un art. Aleshores els senyors es feien fer les camises a la mida, sobretot aquelles que portaven la pitrera emmidonada com la closca d'una tortuga, amb una coquetona llengüeta que es cordava als calçotets per tal de mantenir la tibantor. També vàrem fer entrar en escena els colls i punys postissos que els pixa-tinters i els salta-taulells se'ls canviaven els dijous i els diumenges mentre que la camisa els durava tota la setmana. Després tocàrem els temps moderns, quan tot ve fet de fàbrica i de camiser en pot ser qualsevol.

Apassionats com estàvem amb la nostra conversa tan substanciosa, deixàvem que el barretet de pallasso ens anés massa de gairell i el nas postís ens pugés al front, podent airejar el natural. I així hauríem acabat la festassa si un fet extraordinari i incognoscible no haqués vingut a capgirar sobtadament el ritme normal de la meva vida de camiser complet i acabat, del que n'estava ben cofoi malgrat que, en termes econòmics, la meva botiga era una misèria.

Quan el meu interlocutor, amb ganes d'anar a orinar, em va deixar sol en aquell racó, heus aquí que em ve a fer companyia una dama d'edat indefinible, disfressada amb tots els colors de l'arc de sant Martí, però sense l'ordre, les proporcions i l'harmonia que ens presenta el meteor. Em vingué una mena de rodament de cap, però com que aquelles coloraines cobrien en forma no massa completa uns esplèndids atributs corporals, no podia deixar de contemplar-la. Sentia que em xuclaven la mirada com si fossin un frenètic remolí. Per acabar-la d'adobar, les seves faccions de bellesa exagerada amb una crosta de maquillatge, i sobretot el seu caient d'ulls que s'alternava entre el de l'àngel i el de la vampiresa, m'anaven operant per dintre la clepsa com si se'm gasifiqués la massa encefàlica.

La senyora o senyoreta o el que fos, es va posar a xerrar com una metralladora. Com que a cada frase canviava de tema no arribava a entendre-la de res, però em fascinava la seva veu que oferia una vertiginosa varietat de tons, des de la suavitat sedosa a l'agudesa metàl·lica. El fluid gasificador que m'entrava pels ulls ara també ho feia per les orelles.

Tot jo em sentia invadit per una eufòria inefable i és per això que no vaig fer cap resistència quan la meva parella se m'endugué al bell mig del saló, rovell de l'ou del terrabastall de crits, sorolls, cabrioles i ridiculeses, al so de les estridències musicals. Ens vàrem adherir a la gatzara tan aviat arrapats íntimament com separats i fent-la cada u pel seu cantó. Una mena de joc d'ara et vull i ara no et vull, però que s'acabava sempre volent-se del tot. Jo me'n sortia tan bé, que ningú, ni jo mateix, no hauria dit que m'hi estrenava. I el que resultava més curiós es que aquell espectacle que de sempre, fins no feia gaires minuts, l'havia trobat avorrit, grotesc i repel·lent, ara hi participava amb naturalitat com si em fos consubstancial.

Quan ens començàrem a besar amb passió desfermada, se'm va acudir de preguntar-li com es deia. Em va respondre de cop i sense pensar-s'hi, prova de veracitat, que el seu nom era Demència. En vaig quedar encisat perquè el trobava deliciosament eufònic. Tant se val la definició que en pugui donar el diccionari. Això no m'interessava gens ni mica. Demència, Demència i Demència, no em cansava de pronunciar-lo i m'hi entusiasmava. Em passava allò d'alguns lírics que apliquen mots als seus versos sense venir-hi a tomb, només perquè troben que fan bonic.

La festa es va acabar quan apuntava el sol, però amb la meva Demència no ens vàrem separar ni ens hem separat mai més. I mantenim el ball de carnestoltes tots els dies de l'any, i en qualsevol lloc. A la meva camiseria, tan conservadora com havia estat, ara s'hi venen els articles més estrafolaris que us pugueu imaginar i el calaix se m'omple que dóna gust.

JOSEP Mª MURIÀ contista i poeta

Joan POTAU

El recull de contes *Cuentos de humor gris* de l'amic i col·laborador de ROC Josep M. Murià, publicat en castellà, com es llegeix en el seu títol, per l'Editorial Colomos de Guadalajara, Jal. algun dels quals foren escrits originalment en català segons confessa el mateix Murià en una nota en forma de dedicatòria que dóna començ al llibre, ens ha suggerit un comentari que volem plasmar en les pàgines de la nostra revista.

Els lectors assidus de ROC hauran vist com, des del seu primer número, el nom de Josep M. Murià –llevat de comptades excepcions i degut a raons que no vénen al cas– ha figurat sempre en les seves pàgines en la que podríem anomenar Secció Contes.

A cada número, el conte de Josep M. Murià és esperat amb ànsia i crida l'atenció per l'interès que desperta la seva lectura. El seu contingut irònic, humorístic, festiu o sense malícia i segones intencions, fa que sempre siguin rebuts plasentment i plaguin a la majoria –per no dir tots– dels lectors de ROC.

Això ens ha fet considerar que, si fins ara –i esperem que així sigui per molt de temps– en Josep M. Murià s'ha adreçat, encara que sigui impersonalment, als lectors de ROC, ja és hora que ROC li dediqui *expressament* unes ratlles. I no solament pels contes que ha publicat en les pàgines de la nostra revista, sinó també pels publicats, en el transcurs dels seus anys d'exili, en altres revistes i periòdics com són *Orfeó Català-portantveu dels catalans de Mèxic* i *la humanitat*, en la seva tercera època, que es publicà a Mèxic, per no citar-ne més.

Que Josep M. Murià és un contista divertit, divers i prolífic tots ho sabem pla bé, però el que molts segurament no saben, és que, a més de contista, és un excel·lent poeta.

Recordem la seva participació en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Mèxic l'any 1973 éssent-li concedida la Flor Natural pel seu poema: *La paraula justa per a dir-te.*

Copiem d'aquest poema:

> Ja la tinc la paraula justa per a dir-te,
> però no hi ha per expressar-la cap fonètica
> ni serveix cap lletra per escriure-la.
> Només es pot sentir.
> Però la tinc, la tinc palpitant i viva
> en l'ínfima dimensió
> del punt matemàtic de l'amor.

Dels poemes que té publicats, han arribat a les nostres mans, a més de *La paraula justa per a dir-te* que es publica en el número 51 d'*Orfeó Català-portantveu dels catalans de Mèxic* corresponent al mes de març de 1974, els que presenta en *Trajecte Confús* i *Ramals del Trajecte* editats, els dos volums, a Mèxic, per B. Costa-Amic, el primer l'any 1978 i el segon en el 1980. La seva lectura és fàcil, planera i d'un grat digerir. I si un crític de Santiago de Xile –ignorem el nom– en comentar el seu primer llibret de versos publicat a Montpeller l'any 1942 digué que *reflexen sinceritat i simpatia*, nosaltres, en comentar ara els dos volums esmentats, hi afegiríem, que a més de *sinceritat i simpatia*, reflexen també enyorança, fermesa, rebel·lia, recança, dolor, esperança i, per damunt de tot, el més fervorós i sentit esperit patriòtic.

I què direm de les notes intercalades, com esplais incontenibles d'una consciència dolguda, entre els poemes que dónen forma a *Trajecte Confús:*

> La llum de la fe no es compra ni es ven –M'havia mancat heroisme. Veia com si m'assenyalessin amb el dit aquells companys que van morir al meu costat en els camps de batalla –L'exili tenia un preu molt alt–. A la separació per la distància s'hi anava acumulant la del temps. . . I amb un joc imaginatiu feia sempre que la presència del que era lluny no es desprengués mai de la meva carn –Caminava a les palpentes dins d'una nit que no s'acabava mai –Malgrat el mig segle de brega per uns ideals maximalistes i amb un feix d'adversitats de totes menes mai no vaig sentir-me totalment frustrat–. Quan m'arribi l'hora de plegar no creuré pas que ho faig amb el ròssec d'una vida estèril?. . .

I de les paraules prèvies amb què presenta *Ramals del Trajecte?;* que és, com diu ell:

> Una mena de registre de moments emocionals, enormement espaiats, d'una bona part de la meva vida. –El meu trajecte per aquest món conté fortes sotragades amb variats sabors més aviat tirant a l'amarg.– La meva producció poètica ha estat molt escassa. De poemes, però, n'he viscut constantment sense escriure'ls. Això m'ha portat a la suposició que a tots els poetes del món se'ls han quedat a dintre els seus millors poemes.

L'única cosa que ens caldria dir és que tots ens podem sentir identificats amb el contingut d'aquestes notes i que tots els qui visquérem la guerra i l'exili –i vivim l'exili, perquè un exili que durà quaranta anys o quasi quaranta anys, no deix d'existir encara que les circumstàncies que el motivaren hagin desaparegut– podem subscriure-les i fer-les nostres. I que tots també, àdhuc els qui no han somniat mai en reflexar els seus sentiments, ja sia per manca d'aptitud o per rendir-se abans d'intentar-ho, guarden dintre nostre, encara que sigui només escrit en tinta inconsistent i desfigurada, el millor i divertit o trist conte o el més cristal·lí o indesxifrable dels poemes.

El Mil·lenari de Catalunya

Rafael SARDÀ

Es commemora aquest any el Mil·lenari de Catalunya, o sigui l'any en què el comte Borell II va trencar de fet els seus lligams de vasallatge amb el Rei franc. Cal un esforç d'imaginació per a situar-se en aquell context històric i captar la trascendència que tingué aquella insumissió. De fet no existia aleshores ni el nom de Catalunya ni el concepte de nacionalitat. En els tres segles llargs de la pau romana –després de les guerres púniques– tota la península ibèrica s'havia anat llatinitzant, les diverses tribus s'havien més o menys adaptat a l'organització territorial i administrativa romana. El territori de la Catalunya actual era part de la provincia romana "Terraconensis" que arribava fins prop de Sagunt per la costa mediterrània i formava una àmplia franja que paral·lela als Pirineus acabava al Cantàbric.

Les successives invasions "bàrbares" havien sotraguejat l'estructura política romana, però tret del curt període en que el rei visigot Ataúlf va fer de Barcelona la seva capital i de les etapes dels regnes gots a cavall dels Pirineus que comprenien bona part de la Gàl·lia meridional i de la "Terraconensis", la idea que sembla dominar més o menys vagament –marcada tanmateix per l'organització eclesiàstica que s'hi superposava– és la d'una continuïtat basada en l'administració romana. El regne visigot de Toledo aconseguí finalment la unitat independent de la península ibèrica i va temptar així durant un segle i mig un projecte polític que només es repetí per un període de seixanta anys en l'època de Felip II amb l'anexió de Portugal.

Tanmateix, la relació de la "Terraconensis" mediterrània amb una extensa zona del sud de Gal·lia (Septimània i part d'Aquitània) era una constant que es posava de manifest en diverses contigències de la caòtica vida política d'aquells segles. L'embat dels sarraïns a començaments del segle VIII liquidà amb una insospitada facilitat el regne visigod, minat per rivalitats i lluites internes. El sarraïns passaren també amb facilitat la barrera pirenaica i ocuparen bona part de la Gàl·lia meridional. Gràcies a l'impuls carolingi i a la collaboració dels autòctons foren bandejats de la Gàl·lia i empesos fins més enllà del Llobregat. Barcelona fou presa per Lluís el Piadós en els inicis del segle IX. Els límits de l'imperi carolingi, anomenats "marques" eren administrats i defensats pels comtes, vasalls del Rei franc. Entre els diversos comtats que formaven la "marca" hispànica i la tolosana, anà destacant el de Barcelona-Girona-Ausona dins del conjunt territorial que posteriorment anomenem la Catalunya Vella, o sigui la part que primer s'alliberà dels sarraïns. I és en aquest comtat que trobem, fa justament mil anys, el comte Borell II, comte de Barcelona, Girona i Ausona, que havia demanat ajuda al Rei franc després d'una terrible ràtzia dels sarraïns que s'abateren sobre Barcelona i el seu contorn.

Però el Rei no envià cap ajuda, sinó que a començaments del 988 envià un missatge al comte dient-li que si preferia obeir al Rei que als serraïns li enviés legats que certifiquessin la seva fidelitat i també que ell es traslladés a la Cort amb un seguici reduït. El comte, que tenia notícies que els sarraïns atacaven per altres indrets al noroest de la península, no envià emissaris ni va acudir a la Cort, o sigui que de fet va trencar els lligams de vassallatge que l'unien amb el Rei franc. Això equivalia a proclamar-se independent, i és a partir d'aquella data, ara fa mil anys, que comença a configurar-se la història de Catalunya com a país sobirà.

Tanmateix, només un esforç d'imaginació i potser de fantasia pot acostar-nos a percebre i comprendre una mica com era la realitat d'aquells temps en allò que ara és el nostre entorn immediat. Barcelona comptava amb sòlides muralles que havien estat refetes després de la primera i devastadora envestida "bàrbara" a la segona meitat del segle III, en plena etapa romana, però l'any 984 el cabdill sarraí Al Mansur, que havia saquejat ja diverses contrades cristianes de la península, arribà a Barcelona amb un nutrit exèrcit i una nombrosa esquadra que segurament fondejà davant de la ciutat. Barcelona no tenia port aleshores. En l'època romana la millor protecció la tenien les embarcacions en la rada que quedava al sud de Montjuïc, ja que la línia de costa s'endinsava cap a ponent i quedava protegida dels llevants, però successives riades l'anaren cobrint i el delta del Llobregat anà avançant mar endins. Sembla, doncs, que en l'època d'Al-Mansur aquella rada estava formada per uns aiguamolls que no oferien possibilitat de fondeix, i és de creure que l'esquadra sarraïna s'acostà i varà a la platja del que avui és la Barceloneta. L'objectiu dels sarraïns sembla que no era pas la conquesta de la ciutat, sinó merament la rapinya, el botí, i després d'haver arrasat tot el que hi havia per la comarca, monestirs, pobles, masies, esglésies... i d'haver matat a tots els qui no havien fugit a refugiar-se dins de les muralles de la ciutat, emprengueren l'assalt a Barcelona i –cosa incomprensible si no comptaven amb col·laboradors dins de les muralles– aconseguiren apoderar-se'n al cap de sis dies. Les matances, les violacions, el saqueig, les destruccions i devastacions foren brutals. Es calcula que a més del botí material, s'endugueren presoneres unes 70.000 persones, les que quedaven amb algun valor per a ser venudes com esclaves, utilitzades per determina-

des feines o ser lliberades mintajçant rescat: homes, dones i criatures, una caravana d'horror, de sofriment, de desesperació i misèria, que sens dubte anà deixant un rastre de cadàvers i moribunds pel llarg camí fins a la Córdova califal.

Aquesta tragèdia és el fet que donà peu a què el Comte de Barcelona es desentengués de la seva submissió al Rei franc i que en el reduït conjunt de la Catalunya Vella s'afermés la consciència de pertànyer a una comunitat que havía de subsistir pels seus propis mitjans, sense dependències ni protecions externes.

Imaginem la nostra ciutat enrunada dins de les grosses muralles, amb les parets ennegrides encara per continuats incendis, i restes dispersos d'atuells, d'estris trencats i mig cremats, amb grups de gent que havien pogut amagar-se en alguna enfonyalls lluny de ciutat i tornaven astorats de tanta runa, o bé nou vinguts dels comtats nòrdics per a repoblar la ciutat i els camps. Camps erms, grans extensions de malesa i sotabosc que també havien cremat, llogarrets miserables de meres barraques on s'instal·laven camperols famèlics, esparracats, amb tosques arades de fusta tirades per animals magres i macilents que només podien fer una solcs molt migrats en les endurides terres de les clarianes. En aquells temps la vida era dura, duríssima per a la immensa majoria de la població: població inculta, atemoritzada, supersticiosa i, en ocasions, crudel. I després d'un desastre com el que havia sofert Barcelona i tota la comarca a mans de les hosts d'Al-Mansur, la penúria de recursos havia d'agreujar encara més les sempre penoses condicions de vida. En les classes dirigents (nobles, cabdills, terratinents, part de la clerecia. . .) que havien sofert també molts perjudicis, sembla que l'adversitat deixà com a llavor un estímul, una necessitat d'unió i confiança en les pròpies forces que en pocs anys no tan sols estigueren en condicions de deturar altres envestides sarraïnes, sinó que 25 anys després de la destrucció de Barcelona, una expedició de catalans organitzada pel comte de Barcelona i el comte d'Urgell (germans) que reuní uns 9000 homes (quantitat extraordinària per l'època i les reduïdes dimensiones del país), arribà fins a Córdova, després de cruentes i costoses batalles, i pogueren saquejar aquella ciutat que la generació anterior havia considerat invencible.

Paral·lelament a aquests fets d'armes, despertava en el país una nova sensibilitat estètica i s'inicià la fèrtil producció de l'art romànic que aquells segles ens llegaren i que tan enriqueix el nostre patrimoni artístic i cultural.

Per tot això i molt més considerem que queda ben justificat commemorar el mil·lenari de Catalunya. Ens invita a dedicar uns moments a l'evocació d'un passat distant i a reflexionar una mica sobre el difícil, intricat i a voltes cruel procés històric que ens ha dut a la realitat actual.

Mengeu com a casa

MESON DEL CID

LA LLAR GASTRONÒMICA CATALANA

Humboldt 61 – México 1, D.F.
Encàrrecs: 521-19-40, 521-16-61 i 521-76-29

Càtedra i carrer*

Josep M. ESPINÀS

EN EL LLIBRE de Xavier Tudela *Presència catalana en el món* (Centre Unesco de Catalunya) trobo una relació d'Universitats estrangeres on es pot aprendre català.

A l'Alemanya Democràtica n'hi ha una, Leipzig. A l'Alemanya Federal el català es pot estudiar a 26 Universitats. Ho escriuré en lletres per evitar confusions: vint-i-sis.

A la Universitat La Trobe, d'Austràlia, hi ha el departament d'Espanyol, Portuguès i Català. També s'ensenya català a dues Universitats d'Austria, a la Universitat Lliure de Brussel·les (Bèlgica), a la de Rio de Janeiro del Brasil, a la de Sòfia (Bulgària), a quatre Universitats del Canadà i a tres de Dinamarca.

I a 52 (cinquanta-dues) Universitats dels Estats Units! De Nova York a Arizona, de Califòrnia a Texas, de Pennsilvània a Massachusets.

A la Universitat d'Hèlsinki (Finlàndia), a 12 Universitats a França, a tres d'Holanda, a Hongria, Iugoslàvia i Irlanda. A onze Universitats italianes, al Japó, Mèxic, Noruega, Polònia i Puerto Rico.

A 19 Universitats de la Gran Bretanya es pot estudiar català, i també a Romania, a tres Universitats de Suècia, a tres de Suïssa, a Txecoslovàquia i a les dues Universitats russes de Moscou i de Leningrad.

Penso que la llista és significativa, i fins i tot sorprendrà alguns lectors de l'AVUI que s'interessen per la difusió del català. I no cal dir que si els diaris que es publiquen a Espanya divulguessin aquesta informació, la immensa majoria de la població —sense excloure'n la més culta— es quedaria molt parada. S'ensenya català a Saskatchewan (Canadà), a Oslo, a Bucarest?...

A ESPANYA es pot aprendre a la Universitat Complutense de Madrid i a la Universitat de Salamanca.

La presència del català a tantes Universitats estrangeres és evidentment satisfacròria, i segons sembla va augmentant el nombre d'estudiants atrets pel descobriment d'una llengua i d'una literatura que tenen molta més història que no pas reconeixement universal. Això fa que els catalans ens trobem, cada vegada amb més freqüència, amb la sorpresa d'un danès o d'un irlandès que visita el nostre país i parla un català correctíssim. Un català après a la Universitat.

Arribarà un dia que el català *modèlic* l'haurem d'anar a escoltar en les converses amb savis estrangers? Què deuen pensar aquests universitaris alemanys, nordamericans o polonesos quan descobreixen el deficient català que parlem nosaltres, precisament els catalans, entre els quals molts dels seus col·legues universitaris?

Ja sé que és un fet natural. Que a Catalunya hi ha hagut una profunda i llarga contaminació lingüística, i que la llengua del carrer no pot ser la que s'aprèn en una càtedra o un seminari. I aquesta és, encara, la nostra força: que la llengua es pugui aprendre al carrer, i no sigui una *reserva* universitaria.

* Reproduït del diari AVUI del dijous 21 de juliol de 1988.

Chalet del Golf

Hotel - Restaurant

AL COR DEL PIRINEU

BOLVIR - PUIGCERDA (Girona)

☎ 880 962 y 880 950

PASTISSER CONFITER

VIVES

ANDORRA LA VELLA • LES ESCALDES

Avinguda Meritxell 84 — Telefon 21 0 94 — ANDORRA LA VELLA

Avinguda Carlemany 80 — Telefon 21 2 11 — LES ESCALDES

Plaça dels Co princeps 1 — Telefon 21 6 92 — LES ESCALDES

ADMINISTRACIÓ I OBRADORS C Doctor Pujal 8 Telefon 20 5 88 ANDORRA LA VELLA

AVUI 976 - 1988 12 aniversari

AVUI 1976 - 1988 12 aniversari

Si viviu fora de Catalunya, subscriviu-vos a AVUI.
Si aneu a Catalunya, compreu i llegiu AVUI.

GENERALITAT DE CATALUNYA

LES TECNOLOGIES DEL 2000 A L'EMPRESA. ARA.

Informació —concreta, completa, aplicable— per a la integració de les noves Tecnologies en els processos, productes i serveis de l'empresa d'avui.

Sistematitzada en seccions fixes per a una utilització immediata i rendible de la informació:

- Tendències. El futur dels sectors productius.
- Innovar. Els factors que intervenen en la innovació.
- Dossier. L'estat de l'art de les tecnologies.
- Centres. Centres de R+D útils per a l'empresa.
- Borsa de Tecnologies. Un aparador obert i interactiu de l'oferta, la demanda i els programes europeus.
- Nous Productes.
- Noticiari i Agenda.

Cada mes a quioscs i llibreries.

Revista de la Fundació Catalana per a la Recerca.
Direcció Tècnica: Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica, CIRIT.

Subscripcions: Gran Via de les Corts Catalanes, 594. 08007 Barcelona.
Tel. 93/318 00 79

SOM 6 MILIONS

FA 750 ANYS NAIXIA EL PAÍS VALENCIÀ

EL 9 D'OCTUBRE DE 1238 EL REI JAUME CONQUISTAVA VALÈNCIA

Bartomeu COSTA-AMIC

D'ACI POQUES SETMANES la ciutat de València celebrarà —o hauria de celebrar— amb tot entusiasme el 750 aniversari de la conquesta feta pel comte-rei Jaume I *el Conqueridor*, títol que històricament se li aplica arran de les conquestes de Mallorca i València als sarraïns. Era el dia 9 d'octubre del 1238 que el rei Jaume entrava a la ciutat i s'iniciava el que havia d'esdevenir el País Valencià que avui coneixem.

Potser per parlar de la gran personalitat del comte-rei Jaume I, és bo de fer un petit esboç de la seva figura que ens ajudi a explicar la seva vida en el polític, en el militar, com jurista i creador de pobles, com home simplement, i com formador, de fet, de la Catalunya nacional. El que podríem dir-ne geni i figura del gran rei.

El cronista Bernat Desclot, fervorós admirador de l'alt rei Jaume, en fa un retrat físic ben detallat: *Aquest rei En Jacme d'Aragó fo lo pus bell hom del món: que ell era major que altre hom un palm, e era molt bé format e complit de tots sos membres, que ell havia molt gran cara, e vermella, e flamenca, e el nas llong e ben dret, e gran boca e ben feita, e grans dents, belles e blanques que semblaven perles, e els ulls vairs, e bells cabells rossos, semblant de fil d'aur, e grans espatlles, e llong cos e delgat, e els braces grossos e ben feits, e belles mans, e llongs dits, e les cuixes grosses, e les cames llongues e drctes e grosses per llur mesura, e els peus llongs e ben feits e gint cauçants.* Sembla que aital descripció tan detallada devia correspondre a Jaume ja tot un home, dret i fet, quan comptaria al voltant dels 22-25 anys. Tot i que Desclot, com ja hem escrit abans, era el que en diríem un fanàtic del rei Jaume, és de tota veritat que ja de ben jove era un monarca ben parescut, alt i musculat, un jovenàs amb una força més enllà de la normal. La crònica reial ens conta que quan sòlament tenia divuit anys hagué d'enfrontar-se en lluita personal amb Pere Ahonès, cavaller qui transcrivim de la crònica del propi rei Jaume - *era cavaller e fort ho d'armes e volc metre ma a l'espaa, e nós tinguem l'espaa amb la mà, que no la poc traure. . . volc metre mà al coutell, e nós embargam-lo e no el poc traure.* Sembla que el rei tenia engrapat pel coll al cavaller Pere Ahonès tan fortament que podia encanyar-lo i hagueren de córrer altres homes per tal de lliurar-lo de les seves mans, *que ell ho havia poder de si que el partís de nós.* I encara podem copiar del cronista Desclot, per acabar d'obtenir-ne un retrat ben fidel i conèixer aspectes també morals del gran rei: *. . . E fo molt ardit, e prous de ses armes, e forts, e valent, e llarg de donar, e agradable a tota gent e molt misericordiós; e hac tot son cor e tota sa volentat de guerrejar ab sarraïns.*

* * *

Retornem set segles i mig enrera per parlar de la conquesta del territori valencià als sarraïns. Ja els catalans feia dos anys que havien expulsat els moros de Mallorca i que les illes ja s'havien integrat a la corona catalano-aragonesa. El còmit de galeres Pere Martell, a Tarragona a les acabalies d'un banquet, l'any 1228, atiava el comte-rei a conquerir les Mallorques, "terres enlla de la mar". I fou una expedició exitosa; devia semblar un sonmi meravellós veure partir del port de Salou, el 5 de setembre de 1229, aquell estol de cent cinquanta-cinc naus. El *Llibre dels Feyts*, ens ho diu en una frase històrica: *tota la mar semblava blanca de les veles.* Entre 1229-1232 el regne de Mallorca "regne enllà de la mar", eixamplava ja els territoris de la dinastia catalano-aragonesa. Des d'aleshores la gent, la llengua, la cultura, les barres catalanes segueixen senyorejant a Mallorca. Pocs mesos havien passat quan el gener de 1233, estant el rei a Alcanyís, el mestre dels Hospitalers, Hug de Forcalquer, aprofita l'entusiasme i l'eufòria del rei Jaume I per l'exitosa conquesta de Mallorca, per parlar-li de les magnífiques terres valencianes *la mellor terra e la pus bella del món.* Forcalquer va acompanyat del noble aragonès Blasco d'Alagó.

Es prepara, doncs, la conquesta de València; sembla que els estols de Don Blasco s'avancen i prenen, contra les disposicions del rei, Ares i Morella. A la primavera de 1233 comença el setge de Borriana, que cau el mes de juliol, i es rendeixen també les viles de Castelló, Peníscola, Borriol, Coves de Vinromà, Vilafamès i Alcalaten.[1] Així com en la conquesta de Mallorca els aragonesos no hi figuraren en importància, en la conquesta de València juguen un bon paper. El territori valencià és dificultós, la lluita és escabrosa. El rei reuneix corts catalanes i aragoneses a Montsó (1236) per tractar d'accelerar la conquesta de València. Amb tot, l'any anterior Jaume I viatja a Barcelona per desposar-se amb violant, filla del rei d'Hongria; abans havia obtingut la decisió papal per separar-se de la primera muller Elionor de Castella. Aquest mateix any de 1235, s'acaba la conquesta de les Illes amb la presa d'Eivissa.[2] El 1237, les forces catalano-aragoneses, ben reforcades ocupen el Puig d'Enesa —de Cepolla o Cebolla—

El Mestre dels Hospitalers Hug de Forcalquer i el noble Blas d'Alagó, en la població d'Alcanyís, inciten el rei Jaume I a la conquesta del regne de València. (Reproducció d'una miniatura de la *Crònica de Jaume I*, del manuscrit de Poblet.)

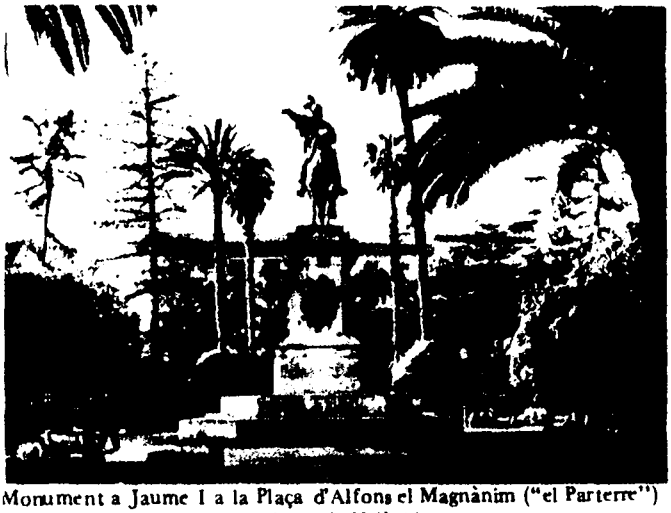

Monument a Jaume I a la Plaça d'Alfons el Magnànim ("el Parterre") a la ciutat de València.

abandonat pels sarraïns, que el rei rebateja amb el nom de Puig de Santa María. Aquesta fou la batalla decisiva que deixava oberta la possibilitat per a la conquesta definitiva de les terres valencianes.[3] Reunits Jaume I amb els nobles i capitans en el dit Puig de Santa Maria, el rei promet i jura amb tots solemnitat la conquesta de València: *Nós prometem aquí a Déu i en aquest altar, que és de la seva mare, que Nós no passarem Terol ni el riu de Tortosa fins que hàgem pres València.* I no accepta la proposta sarraïna de fer-se feudataris del monarca cristià; i comença la campanya final per a la conquesta definitiva de València.

* * *

El 28 de setembre de 1228, es signa el document de la rendició de València a les forces de Jaume I; consta que el rei Zayyan, fill de Modef, *pacta i accepta la capitulació.* S'atorga que tots els habitants sarraïns puguen sortir de la ciutat i emportar-se tots els seus béns mobles; tenen deu dies per sortir-ne però els qui vulguin restar seran respectats i podran viure en la ciutat. I l'endemà de signada la rendició, en la torre més alta de la muralla s'enarbola al vent una bandera amb les quatre barres, senyal convinguda en cas de rendició total. El comte-rei avança seguit de la seva host i davant de l'ensenya que oneja en senyal de glòria, descavalca i s'agenolla per besar la terra conquerida en acció de gràcies bo i mirant de cara a Orient *Ploram de nostres uyls, e besam la terra per la gran mercè que Déu nós havia feyta* escriu ell mateix en la seva *Crònica de Jaume I* (paràgraf 282).

El dia 30, el rei moro Zayyan sortia fora de la ciutat, acompanyat de tota la seva cort i dels seus capitans, per anar a trobar Jaume I en senyal d'acatament. La *Crònica* relata que el comte-rei i els seus lluïen els més rics abillaments i confirma que tot i haver estat signada la rendició a la població de Ruçafa aquell 28 de setembre senyalat, el rei Jaume I espera uns dies per entrar a la ciutat, cosa que s'esdevé el 9 d'octubre de 1238.

Per diferents relats sabem que l'èxode dels sarraïns de València fou una cosa impressionant i dolorosa; es conta que foren 50.000 sarraïns que sortiren, uns embarcats per mar cap a Dènia, altres per terra. El dia 10 de matinada el rei Zayyan, amb la seva família i una petita escorta abandonaren la ciutat; havia finalitzat l'èxode previst, i catalans i aragonesos es possessionen de la ciutat de València.

Jaume I fou un enamorat de València. L'historiador J. Miret i Sans, en el seu *Itinerari de Jaume I el conquistador* senyala que el comte-rei va restar un any seguit per terres valencianes: el maig de 1239 es trobava a Xàtiva, va anar a Montpeller per mar, on va restar-hi prop de quatre mesos, per retornar a València junt amb la seva muller, la reina Violant, per quedar-s'hi quasi tot l'any 1240. (*Itinerari*, pàg. 142).

La conquesta de tot el territori valencià va seguir ininterrompudament, amb alts i baixos militars, com en tota guerra de conquesta. El 1240 havia conquerit Cullera, Dènia el juliol 1241. Pel febrer de 1244 comença el setge de la vall i vila de Biar que, d'acord amb el tractat entre Alfons I de Catalunya i Alfons VIII de Castella era el límit de les conquestes castellanes (Tractat de Caçola de 1179) i el març-abril de 1248 organitza el setge de Luixent.

Sembla que l'infant Alfons de Castella (el futur Alfons el Savi i gendre de Jaume I) va sentir-se engelosit de l'avanç dels exèrcits catalano-aragonesos terres avall i intenta apoderar-se de la vila d'Alzira, contravenint els acords existents, perquè Alzira pertanyia als territoris de Jaume I. I quan els catalans assetjaven Xàtiva un enviat de l'infant Alfons transmetia uns missatgers per tractar d'obtenir-ne la rendició a favor del castellà en perjudici del rei Jaume. Explica el *Llibre dels Feyts* que l'agent encarregat de les negociacions clandestines havia estat diverses vegades a Xàtiva amb el pretext de fer construir per a l'infant una tenda moresca; però el comte-rei s'assabentà del veritable motiu d'aquelles entrades i prohibí tota mena de tractes amb els assetjats. I havent estat sorprès un dia l'al·ludit agent mentre conversava amb els sarraïns Jaume el féu penjar.

Seria inacabable entrar en detalls de tota la campanya valenciana de Jaume I en l'aspecte militar. Però cal consignar que el regne de Múrcia que per un conveni entre Ramon Berenguer IV i l'emperador de Castella-Lleó Alfon VII l'any 1151 (Tractat de Tulidén) corresponia als reis d'Aragó, fou anul·lat el 1179 pel nou tractat de Caçola, que deixava la reconquesta de Múrcia per al rei castellà. Però quan la reconquesta de Múrcia portada a cap per Alfons el Savi, es tractà d'una simple conquesta militar, sense una repoblació a fons, de manera ampla, per poder-ne assegurar la possessió. No fou d'extranyar doncs, que prompte s'iniciés una sublevació dels moros murcians. Alfons demana l'ajuda al seu sogre el rei Jaume I l'any 1264 i aquest l'hi aporta amb un gran contingent de catalans i valencians, ja que els nobles aragonesos no estaven contents del poc profit obtingut en la reconquesta valenciana. Jaume I, respectuós dels tractats, va retornar el regne de Múrcia al seu gendre Alfons el Savi, sense cap mena de rescat. Aleshores, el 1264 sí que Jaume I repoblà Múrcia amb les hosts catalanes, entre les quals repartí el territori murcià.[4] Dels 2,385 hisendats que figuren en el Repartiment, 1.108 foren catalans estrictes i altres 175 de la corona d'Aragó Encara avui en dia es troben infinitat de cognoms d'origen català si bé desfigurats en la seva ortografia. I quan anys més tard, en una guerra de Jaume II amb el rei castellà Ferran IV, va ocupar novament Múrcia, fou ben acceptat pels murcians, segons Cascales, cronista murcià (1621): *era recibido de todos con grande fiesta y reconocido por señor. Tuvo gran facilidad el rey en el rendimiento de Murcia, porque los pobladores, como dicho habemos, eran los más, catalanes y aragoneses, y en tan poco tiempo como había pasado de la población acá, no había perdido la vasija el sabor de lo que recibió primero.*

El malanguanyat valencianista Manuel Sanchis Guarner, filòleg i lingüísta eminent que tant va col·laborar amb Francesc de B. Moll a fer possible la publicació de *Diccionari Català-València-Balear*, obra catalogada de gegantina, en el seu assaig *Jaume I, codificador del domini lingüístic català* diu, arran de la zona de demarcació lingüísta entre València i Múrcia: *Els historiadors valencians han criticat unànimement el Tractat de Caçola (1179) que tancava les possibilitats d'expansió peninsular d'aragonesos, catalans i valencians. El serenissim Regne de Múrcia hauria pogut esdevenir un altre dels estats autònoms de la Corona d'Aragó, la qual, amb una frontera amb el regne musulmà de Granada, hauria tingut encara noves possibilitats de Reconquesta.*

* * *

El poble valencià és dels pocs del món que no té problemes d'identitat, d'origen. Per la *Crònica de Jaume I*, el *Llibre del Repartiment de València* i la Història àrab *Hulla* d'Ib-al Abbar, que son documents existents en el nostre Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona, es tenen plenes constàncies notarials d'aquell origen; i cal afegir, encara, el *Fur de València.*[5] Es a través de tanta exhaustiva documentació –especialment en el tercer registre del *Llibre del Repartiment*– que trobem un autèntic cens de la ciutat de València. Sabem que l'any 1239, solament un any després de caiguda la ciutat, un enregistrament minuciós ens informa, amb detalls impressionants: "nom de tots i cada ú dels repobladors, el seu origen territorial, el nom dels moros expropiats; la qualitat i el nombre de cases rebudes, el total de mesquites que es destinen a vivenda familiar, nombre d'estables per als animals dels cavallers, la quantitat de terres donades i un sens fi de dades que avui segurament no figuren ni en la majoria de censos mundials en aquest finals del segle XX. Si es fa un recompte dels habitants acabats d'arribar a València arran de la conquesta, i que

Jaume I, alliberat de la preocupació del sud de la Gàl·lia pogué dirigir la seva acció "terres enllà de la mar" (Mallorca) i cap a terres del migdia peninsular (València i Múrcia). En el Consistori valencià figurava aquesta efígie de Jaume I, segons una taula del segle XV.

Reproducció de la portada de la primera part de *Història de València* de Pere Antoni Beuter, "maestre en sacra theologia" i que fou impresa per Allin l'any 1538.

foren instal·lats en districtes segons la seva procedència, trobem enllistats 8.760 catalans, 7.205 aragoneses, 710 sarraïns addictes i 480 jueus catalans. No hi ha cap mena de dubte, doncs, que la ciutat de València, fou ocupada el 1239 per gent totalment nova; en sentit estricte això vol dir que els catalans arribats a València parlant català, no pogueren aprendre la llengua valenciana ni de cap valencià anterior –ni àrab ni mossàrab– tota vegada que foren desterrats, i que el poble valencià modern i europeu, té el seu origen dinàstic, així com la seva llengua actual, en els grups catalans que es trasladaren a Catalunya[6] a la conquesta de València (aragonesos apart). Aquesta és la veritat històrica i documental". Així ho referia en un diari en llengua castellana Josep L'Escolà.

Començàvem l'article dient que la ciutat de València "hauria" de celebrar amb tot entusiasme el seu 750 aniversari, perquè les noves que arriben del País Valencià no són certament massa optimistes. La dualitat Generalitat Valenciana i l'Ajuntament de la ciutat no s'han posat d'acord tocant a aquella tan important efemèrides. Per un fer o no fer, l'Ajuntament ha pres la davantera, quan sembla que l'organització correspon *a tot* el País Valencià, del qual n'és l'organisme polític, naturalment, la Generalitat. I es dóna el cas que l'Ajuntament encapçala i persisteix en una política no valencianista, sino profondament espanyolitzant i anticatalana per extensió. Ja se'n planyia, recentment Ricard Blasco, escriptor valencianista, en dir que els governants valenciants no semblen

preocupar-se de data tan important, com és la conquesta de València pel rei català Jaume I. En un article mesurat, però amb fermesa, es queixava que la commemoració del 750 Aniversari del naixement del Regne de València, que s'escau el 9 d'octubre vinent, el règim autònom aparentava concedir-li poca importància. "La imprevisió i l'ambigüitat són –aclara l'escriptor– els signes predominants. . . El 9 d'octubre de 1238 és una data històrica que fa nosa, un esdeveniment que molts prefereixen oblidar. Abunda, entre els polítics valencians instal·lats avui en el poder, la mala consciència d'haver cedit, per motius més aviat espuris, al xantatge dels "blaveros" aquesta minoria illetrada, rebeca i cavernícola i que expressa el seu autoodi patriòtic fent gala d'un rabiós anticatalanisme. Exposar, ni que sigue sumàriament, la gesta de Jaume I, implica que sure una veritat incontrovertible: la conquista de València o la fundació del Regne fou obra catalana; és dels catalans que venim els valencians".

Certament hi ha un nucli importantíssim d'intel·lectuals amb sentit nacional valencianista complet. Podem dir, sense equivocar-nos, que la intel·lectualitat i la cultura valenciana són majoritàriament, tocant al fet tan viu a tot el País sobre "identitat-llengua-cultura" decididament pro-catalans. Esperem –i creiem– que aquest autèntic renaixement valencianista, a no tardar donarà uns fruits polítics, definitius i ben madurs, que pot ajudar a un esdevenidor plaent de cara a l'organització política-administrativa futura dels Paisos Catalans. Hem de coadjuvar amb els germans valencians d'avui que lluiten per fer consciència entre el seu poble, sobre la identitat i origen polític, lingüístic i cultural en general i sobre les seves institucions tradicionals. La reconstrucció i la unitat dels nostres països (Catalunya, València, Mallorca, Rosselló), en bona part té una columna dorsal, que en molt pot ajudar a definir-se, en el mateix País Valencià.[7]

NOTES:

[1] Tres anys durà la conquesta de la part septentrional del territori o sigui el que avui coneixem com la província de Castellò. En la campanya per conquerir València s'empararen d'Almenara, Uixó, Nules i Paterna i repoblaren principalment tota la zona costanera.

[2] Eivissa i Formentera no foren ocupades per les forces catalanes de Jaume I, perquè una epidèmia de pesta havia detingut els exèrcits cristians i els reis o cabdills moros que les controlaven s'havien declarat vassalls de la corona catalano-aragonesa. Eivissa havia estat cedida per Jaume I en feu a l'arquebisbe de Tarragona Guillem de Montgrí i l'any 1235 la conquistà i passà jurídicament a la sobirania de la Corona.

[3] Els reis sarraïns de València i Múrcia, amb els seus exèrcits coaligats prepararen una gran contraofensiva per tal de recuperar el Puig, però degueren recular vençuts per les forces cristianes.

[4] Jaume I pren la ciutat de Múrcia el 1266. El tractat referit amb el seu gendre Alfons *el Savi* és el Tractat d'Almiçra. Tota la part nord del Regne de Múrcia és repoblada per catalans; així ho diu el cronista Ramon Muntaner: *Sique siats certs que tots aquells qui són en la ciutat de Múrcia i en els dawants dits llochs, són vers catalans, e parlen el més bell catalanesc del món.*

[5] El *Fur* fou redactat, com un codi de lleis l'any 1240 per un consell de bisbes i nobles. El *Fur* regulava la vida social –comercial, marítima i pública– del Regne i Jaume I acordà a València corts i lleis pròpies el 1245, ben diferents de les de Catalunya i Aragó. El *Fur Valencià* tingué plena vigència fins el 1707 en què, perduda la batalla d'Almansa Felip V en decretà la total anul·lació. Aleshores començà l'absorció definitiva dels països de l'antiga corona catalano-aragonesa; seguiren Aragó en 1709, Catalunya el 1714 i Mallorca el 1716.

[6] Els catalans expedicionaris eren gent procedent de les comarques de l'Urgell i del Segrià, fet que determinà que la parla valenciana fos semblant al català anomenat occidental. Els aragonesos procedien de terres de Terol i romangueren a les terres valencianes de l'interior. Això explica les dues zones lingüístiques del Regne: la catalanoparlant i l'aragonesa-castellana.

[7] Cal recordar que en els segles d'esplendor XIV i XV fou València un veritable baluart de la cultura universal de llengua catalana. Recordem Joanot Martorell, Vicenç Ferrer, Jordi de Sant Jordi, Jaume Roig, Roís de Corella, Auziàs March, entre altres; més endavant Joan Lluís Vives, i en la Reianxença literària noms com Vicenç Boix, Teodor Llorente, Lluís Pastor Fuster, Vicenç Querol.

Restaurant
Costa Dorada
LA MENJA MEDITERRÀNIA
ESPECIALITAT: PEIX A LA SAL
AV. EJERCITO NAL. 648, MEXICO, D. F. • TELS.: 545-30-86, 531-12-77

Des de Rubí, moltes gràcies!

Aquests dies, a Rubí, no s'ha parlat d'altra cosa i fins i tot la premsa s'ha fet ressò de la presència de barrets mexicans i músiques "ranxeres" a la nostra ciutat: és tal l'entusiasme de la gent de l'Esbart, de tornada del viatge, que l'hem encomanat a tothom.

Entusiasme per la ballada al "Bellas Artes", que des del punt de vista artístic i de "currículum" és una oportunitat que no té preu, i per l'èxit assolit a tots els escenaris en els que vam actuar. També, lògicament, per l'oportunitat de conèixer Mèxic, ni que fós una mica, i de contactar amb un món tan diferent i una cultura tant distinta.

Però entusiasme, sobretot, pel magnífic acolliment que vam trobar per part de la colònia catalana i pel clima de catalanitat que veu saber crear al voltant nostre.

La gent de l'Esbart, prou acostumada a les gires, no havíem viscut mai tan intensament aquest aspecte de l'acolliment i la convivència, i mai tampoc no havíem tingut tant a flor de pell uns sentiments de país que, per habituals, sovint no sabem valorar gaire. Els hem viscut al Palau de Mineria i a l'Hospici Cabañas, i no ens fa vergonya dir que hem après d'estimar-los d'una altra manera.

De tot això la gent de Rubí i els companys de la cobla "Ciutat de Terrassa" us en donem públicament les gràcies.

Quan han quedat ja enrera els tràfecs del viatge, quan hom ha explicat abastament les impressions, i les emocions es van tornant records, queda el pòsit d'una experiència inesborrable de la que sovint podrem anar gaudint.

I quan recordem les diferents ballades, a Puebla, al D. F., a Morelia, a Querétaro, a Guadalajara i a Cruz Azul, farem també present a la memòria el record de l'Orfeó Català, dels seus capdavanters i responsables, i de tants nous amics com vem poguer saludar. Recordarem les famílies de Puebla que van acollir-nos amb tant d'afecte, i l'empenta i el coratge dels amics de Guadalajara, amb els que més vam conviure, rellotge en mà. I el JIFC, l'INBA, Pedro Alonso, en Josep de l'Hotel i els xòfers dels camions.

Després vindran també els records puntuals: qui sap si els "mariatxis" de la rebuda, o el cartell de benvinguda dels rubinencs d'allà, o el primer "Déu vos guard" al Bellas Artes, els dinars plegats, les festes, Garibaldi, Tlaquepaque, els mercats, els carrers, "las cazuelas"... Tot i més que ens vau posar a l'abast.

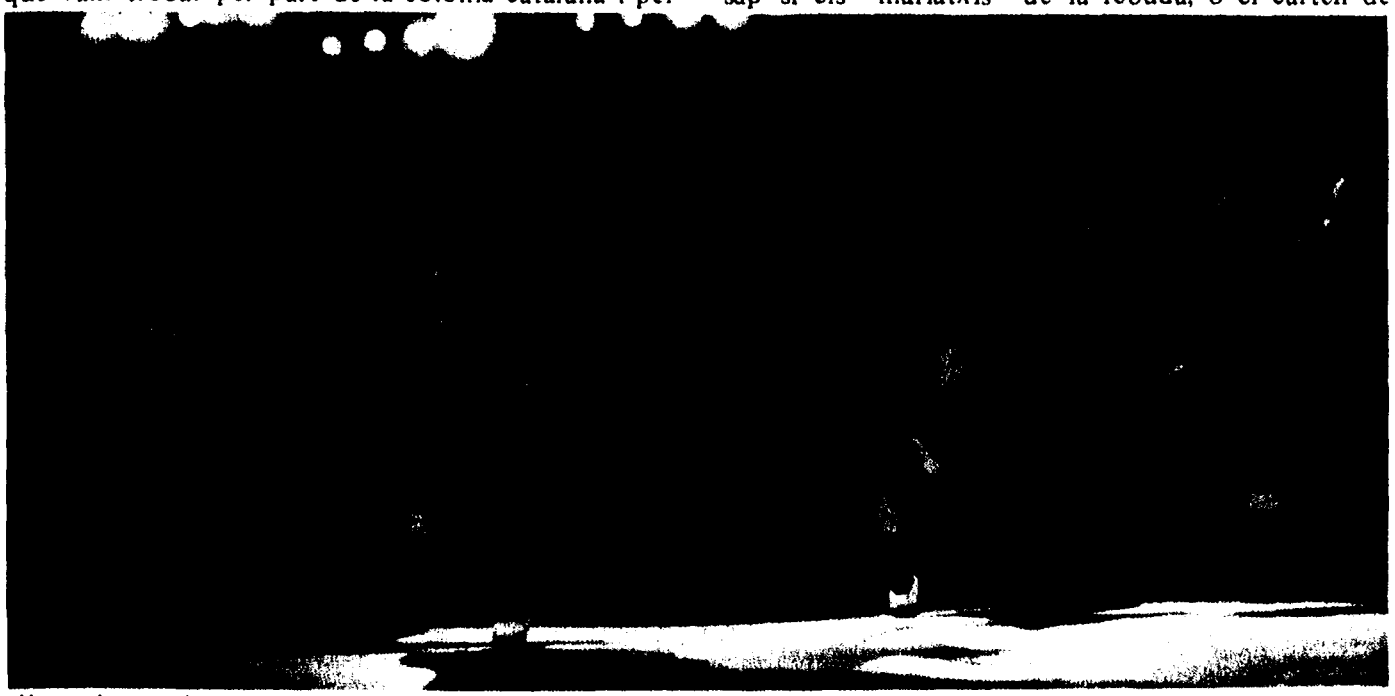

Dies d'intensitat i molta feina que han de donar pas a una inoblidable amistat.

Des del record de les jornades passades amb vosaltres, des de la joia d'un viatge plaent, des de la satisfacció d'haver estat ambaixadors de Catalunya, companys, amics, catalans a Mèxic, A REVEURE!

Afectuosament,
L'ESBART DANSAIRE DE RUBÍ

De la suculenta tardor

Lluís MARCET (Gastròfilus)

Sortosament ja s'ha acabat l'estiu. La calor fatigosa i la xafogor han quedat endarrera. També hi han quedat la munió de turistes que arrasen, enlletgeixen i empastifen Catalunya, i despenen molt menys del que espatllen amb les seves lliçons quotidianes d'anatomia espontània.

Fa poc es va publicar a "Cambio 16" un estudi molt interessant sobre la sina femenina, amb la descripció gràfica i nom suggerit. La mainada d'avui, quan arribin a l'adolescència, no podran comptar entre els seus estímuls eròtics, la fruició imaginativa en veure un bikini audaç.

En fi, hi ha tantes coses que mai no seran el que foren –i no tot temps passat fou millor– que, si arribem a la tardor a Catalunya, ens fa la impressió de fer un salt en el temps i en l'enyorament.

Per això cal anar al camp o a la muntanya. Us recomano La Vajol, un indret ideal, a sis-cents metres de l'estàtua de Lluís companys.

Al lluny s'albira Roses, a la vora es veu el bosc, un bosc pletòric de bolets, des del fredolic, la llanega, els pets de llop, els rovellons sublims. . .

Una estona després es posen les graelles a l'escalfapanxes i es prepara un conillet gairebé translúcid de tan fi. Amb molta cura l'anirem rostint, afegint-li uns brins de romaní, mentre anem preparant l'all-i-oli. Previsors que som, haurem posat a les brases unes carxofes, pebrots, albergínies i cebes. Tot plegat s'anirà tornant d'una color calenta, concupiscent. . .

Tindrem a mà unes ampolles d'algún gran vi, negre, del Penedès, o un vi novell de l'Empordà i, en un cubell amb glaçons, un parell d'ampolles de cava.

Quan el conill agafi la color del sol ponent, ha arribat el moment de preparar l'escalivada. Un amaniment senzill d'oli de Borges i una mica d'all, serà suficient. A la plata hi posarem també una embosta d'olives arbequines –tan petites i gustoses– i tot plegat us portarà uns records palatins que us faran tornar a l'adolescència.

Quan ja tot sigui a punt per anar a taula, serà el moment de posar a les brases el resultat de la vostra collita al bosc. Poca estona, car els bolets han de quedar ben torrats però durs.

Si per cas sou caçador o, com jo, compreu la caça, aquesta és l'època de l'any per a fruir-ne. Perdius, faisans, guatlles, becades, tórtores, tords, llebres, conills de bosc. . . i si teniu influència amb la "marchanta" de la Boqueria, potser us podrà aconseguir algun becadell: "Becassine perle fine. . .".

El guisat de caça és el triomf de l'home modern sobre l'home de Cromanyó. Entre l'època paleolítica, quan només es rostia la carn sobre les brases, i èpoques posteriors quan l'ingeni de l'home va començar a marinar, preparar, amanir i guisar la caça, hi ha la gran diferència.

Encara podríem parlar més de la tardor però ho deixarem de tasca per l'any que ve. ¿Us sembla bé?

A una amiga castellana

Joan POTAU

Una amiga meva, bona amiga de la família, castellana –espanyola, puntualitza ella– propensa a abillar-se amb el vel flonjo i dúctil de la imaginació i a endinsar-se pel món eteri de la fantasia, se'm queixava l'altre dia, en una conversa a l'entorn d'unes tasses de cafè (de Decaf, per ésser més precisos) que, si bé ella era molt amiga de Catalunya i sempre que podia enaltia les seves belleses naturals, la seva capacitat industrial, els seus sistemes econòmic i social, i les qualitats i virtuts dels catalans (i també els seus defectes), que tenia moltes amigues i amics catalans i que amb elles i ells mai no havia tingut cap problema, ans al contrari, una bona relació, entesa i comprensió, no li cabia al cap que mai no hagués sentit cap català expressar-se de Castella –d'Espanya, puntualitzava encara– tan bé com ho feia ella de Catalunya.

No vaig contestar ni vaig ficar cullerada en aquest punt de la conversa perquè no ens hauríem entès i no volia ésser jo qui trenqués aquella bona relació, entesa i comprensió, de la que tant es vanava quan parlava de les seves amigues i amics catalans. Oi més que a mi em comptava –vull creure-ho– com un dels més afavorits amb la seva amistat i estima.

I no ens hauríem entès perquè ella partia de la base de l'Espanya actual i jo ho hauria fet d'una de ben diferent, la de la geogràfica Península Ibèrica.

L'Espanya actual –malgrat les autonomies d'avui dia, fruit de l'esperit unificador que ha inspirat sempre els governs d'Espanya, siguin de dreta, d'esquerra o de centre, en monarquia o en república– tots els que hem llegit història sabem que és una ficció. Era UNA segons els Reis Catòlics; era UNA segons Felip Vè; era UNA, encara, segons el general Primo de Rivera; i, darrerament, fou UNA també, segons el general Franco. Però, tot plegat, no deixa d'ésser només UNA ficció, un Estat quimèric, resultat de conquestes, guerres, matrimonis i sublevacions. I Catalunya ha estat sempre una víctima de tot aquest garbuix d'esdeveniments.

L'amiga castellana –espanyola– que, com hem dit abans, es deixa portar en bona part per la imaginació i la fantasia, segurament no ha llegit, en la història escrita pels que guanyen i manen (perquè aquests s'estan molt bé de fer-ho constar objectivament), què fou Catalunya en els segles passats; què fou la Confederació Catalano-Aragonesa i, ja abans, els Comtats Catalans. Però si hagués llegit la història escrita pels vençuts sabria que Catalunya, el país conquistat per Felip Vé en aquell fatídic 11 de Setembre del 1714, no pot pas enaltir ni elogiar les glòries i proeses de Castella –d'Espanya– siguin de l'ordre que siguin, perquè això fóra acceptar com vàlida la gesta del conqueridor de sempre i també, conseqüència d'aquella gesta, l'anorreament de Catalunya com poble, com nació, com país amb vida pròpia i independent. I això Catalunya, la Catalunya d'avui i de sempre, no ho pot pas digerir; els catalans no podem pas acceptar-ho.

Del nostre record, el general Primo de Rivera, dictador d'Espanya *coronat* pel Rei Alfons XIII el 13 de setembre del 1923, pretengué acabar amb Catalunya i amb les seves aspiracions, els seus anhels, la seva manera d'ésser i. . . fracassà; com fracassà també, després, el general Franco, malgrat els quaranta i tants anys de junyir, amb el jou de la ignominia i els mètodes més sanguinaris i crudels, i les brutalitats i humiliacions més afrontoses, el territori i el poble catalans per ell conquerits per la força de les armes, tal com abans els havia conquerit Felie Vè.

Ella, la meva amiga, l'amiga de la família, estima Catalunya; i jo li preguntaria: Perquè? Perquè estima Catalunya? Potser perquè ha llegit la seva història i la coneix físicament i geogràfica i en tots els rams de la ciència? O només perquè ha rebut un bon tracte dels catalans? I li preguntaria encara: Què sabia ella de Catalunya abans de la guerra que iniciaren uns militars perjurs? Què havia llegit, en temps de la Segona República, la que es proclamà l'any 1931, i ja abans d'aquesta proclamació, relacionat amb Catalunya?

No sóc historiador ni entès en la matèria, ni afeccionat tan sols, i per tant no vull ficar-me en terrenys per mi poc coneguts; però sí podria contestar les preguntes com el que sóc, com un home qualsevol del carrer, amb una certa cultura; com un home com tants n'hi ha, que ha viscut l'experiència de la vida tocant de peus a terra i sense deixar-se englotir per somnis i quimeres, afrontant la realitat diària dignament i amb fermesa. I les contestaria formulant més preguntes que, en el cas de la meva amiga, es concentrarien en una sola: Abans de la proclamació de la Segona República a Espanya, què sabia ella de Catalunya? Suposo que molt poca cosa. Tot el més que podia saber-ne –i que em perdoni si estic equivocat– era el que li deien, valent-se del mitjà que fos, els *separadors*, els que vivint en terres hispàniques veien en Catalunya el que ells consideraven –només i res més– un niu de separatisme. Ells veien Catalunya com la poma podrida que cal destruir, aixafar i llençar ben lluny per tal d'evitar que contagiï i faci malbé les altres pomes que curullen el gran cabàs peninsular. I com la majoria dels residents de la Península –llevat de petites però honroses excepcions– ella, la meva amiga, segurament també només veia en Catalunya l'enemic declarat, la nota discordant en la orquestrada unitat forjada avui per un munt d'autonomies, algunes d'elles sense solta ni volta i que sols pretenen evitar que ressalti la personalitat inqüestionable de Catalunya, viva, exuberant i orgullosa del seu ésser i de la seva Història, malgrat les maltempsades que el destí li ha prodigat.

M'atreviria a dir que això era tot el que ella sabia de la Catalunya que avui tant estima. Això i res més. Perquè, segur que res no sabia del seu passat històric, ni del seu poderós domini de la Mediterrània, ni de les seves activitats en les lletres, les arts, la ciència. .

Amb la República, la visió que a Espanya es tenia de Catalunya canvià un xic, però no massa. Les relacions entre els dos governs, el de Catalunya i el d'Espanya eren. . . amistoses. Hi havia més relació que abans –de bon grat o perquè les circumstàncies ho exigien– i això ajudà a desdibuixar una mica la concepció que de la Catalunya "rebel" imperava arreu de la Península. S'aprovà l'Estatut d'Autonomia i la vida a Espanya semblà encarrilar-se per nous viaranys, que trencaven amb la idea de l'Espanya unitària, fins ara dominant.

Però hi havia els *separadors*, que xerrant sempre a tort i a dret contra Catalunya, seguien amb la seva dèria. De *separadors*, per sort o per desgràcia, sempre n'hi ha hagut i sempre n'hi haurà. I aquella veu, que un dia en ple Parlament espanyol es féu sentir cridant desafiadorament amb tota la força dels seus pulmons i tot el verí que niava en la seva sang: "Prefiero una España roja a una España rota", veu que ressonà més enllà de les fronteres, no caigué pas en terra erma sinó en terra fèrtil i ben adobada, granant ufanosament en un general ambiciós i perjur que, amb el suport d'altres perjurs, bramulà el cant de la sublevació contra el govern constituït a Espanya i, naturalment, contra el de Catalunya i tot el que Catalunya representava.

I vingué la guerra, la guerra civil que durà tres anys. I ella, la meva amiga, fidel al govern republicà, actuà i ocupà càrrecs de més o menys responsabilitat. La guerra accentuà les relacions entre els dos governs. Conseqüència de la guerra, vingueren a Catalunya refugiats espanyols i foren ben rebuts. Ho havien perdut tot! Catalans i espanyols lluitaven en el mateix front i contra l'enemic comú.

En el curs de la guerra la meva amiga, degut als càrrecs que venia ocupant, conegué alguns catalans. Com que també ella, un dia passà a Catalunya, naturalment en conegué més i més i sempre el tracte que en rebé –ella mateixa ho confessa, encara avui– fou immillorable, cordial, germanívol, desinteressat. . . La guerra, en certs nivells, unia catalans i espanyols però, en altres, el caliu de l'artificiosa UNITAT, enroscada de segles en tots els estaments, continuava fent la viu-viu. I el govern de Catalunya fou minimitzat pel govern central. . .

L'esforç que féu Catalunya al començament de la guerra i fins que la guerra es perdé, de ben poc el valoraren. I amb la desfeta de Catalunya la meva amiga, com tants altres milers de catalans i castellans, passà a França i anà a parar a un camp de concentració. En el camp féu més amistats catalanes i d'elles en fa, encara avui, grans elogis.

Molts dels internats en camps de concentració feren cap a Mèxic –beneïda terra– i cada u, un cop ací, s'encaminà per on més li plagué o més li convingué.

A Mèxic, la meva amiga continuà tenint tractes amb catalanes i catalans, i el tracte que d'elles i d'ells rebia fou com sempre, cordial, generós, humà i fraternal. L'exili unificava uns i altres però, dins de cada u, ja rebrotava el que, durant la guerra, havia restat somort. Tots érem refugiats, però ja de ple incorporats a Mèxic, uns se sentien catalans, altres valencians, altres bascs, aragonesos, andalusos, castellans. . . I si molts d'ells no recordaven la història o no l'havien llegida, els catalans –qui sap per quins set sous i agrupats en l'Orfeó Català de Mèxic, fundat per catalans emigrats, l'any 1906– la vivien cada dia commemorant fets històrics i efemèrides nacionals de la vida catalana. Els catalans, en un moment donat, podem oblidar o, millor dit, no recordar les barbaritats i els crims comesos contra Catalunya, però dintre de cada català hi viu latent el record de Felip Vé i dels altres Felips que, cada u en el seu temps, han subjugat Catalunya immisericordiosament.

Per això no t'estranyi, amiga meva, que no hagis sentit mai cap català cantar les glòries de Castella o d'Espanya perquè, àdhuc els equivocats –no els vull dir traïdors perquè vull creure que obraven de bona fe– amb tot i lluitar al costat de Felip Vè, fer de comparses del general Primo de Rivera o organitzar "Tercios" a les ordres del general Franco, mai no han deixat de sentir-se catalans i, passada l'aventura que els cegà, resten –vull creure– interiorment avergonyits d'aquella malifeta empresa en mala hora.

No em demanis doncs, amiga meva, ni pretenguis que els catalans cantem les glòries i les belleses naturals i artístiques d'Espanya, filles aquestes darreres de la mà de l'home, ni les manifestacions de ressonància mundial, en tots els ordres, que engalanen amb tots els mèrits de la seva història. Si ho féssim, hauríem d'enaltir també les seves conquestes i fets de guerra, que seria tant com acceptar i donar per bo el domini de Castella o d'Espanya sobre Catalunya i això, cap català-català no ho pot fer. Podem ser amics, bons amics, com ho som tu i jo, amiga meva, però no vulguis ni pretenguis una altra cosa.

HOTEL RESIDENCIA
NUÑEZ URGEL
URGEL. 232-234
TEL. 322 41 53
08036 BARCELONA
US ESPEREM A BARCELONA

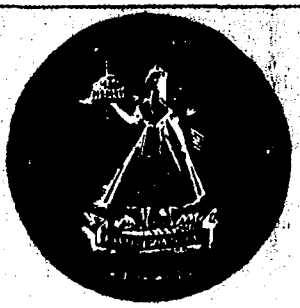
PASTELERÍA SUIZA
ESPECIALITATS SUÏSSES I CATALANES
Des de l'any 1942
Parque España número 7
(entre Oaxaca i Sonora)
Tels.: 211-09-04 i 211-09-51

CAVAS de SAN JUAN

VINS

HIDALGO

VINS

llibre viatger

Maria SOLÀ DE SELLARÉS

A la distingida professora Ma. Clara Forteza, directora de l'Escola Reina Elisenda.

¿Per què aquest títol? Tot llibre, per poc que en sigui digne, és viatger. ¿Per què interessa, doncs, un qualificatiu que sempre acompanya tota idea llançada al vol? Pel caràcter especial i el motiu singularíssim que justifica el nostre 'llibre viatger': convertir-se en 'programa filosòfic', paraules amb les quals el distingit catedràtic català, Dr. Joaquim Xirau, va definir l'educació, si aquesta activitat magisterial era AUTENTICAMENT educativa. Tractaré d'aclarir aquestes afirmacions amb uns antecedents.

Com resultat d'un Curs de Superació Professional auspiciat per la Secretaria d'Educació de Mèxic, vaig publicar, després de sis anys d'impartir-se durant les vacances escolars, un opuscle intitulat: "¿QUE ES EDUCAR? HACIA LA INTEGRIDAD DEL NIÑO". L'objectiu essencial d'aquell Curs era que el mestre captés clarament que l'escolar de primària, no era un intel·lecte que havia d'ésser enriquit, sinó una entitat humana en procés de creixement; realment, una llavor que tot ho posseïa, o sigui, un potencial a ésser adaptat per l'escola, al nivell social i cultural que, oportunament, aniria integrant.

Aquest concepte havia estat estudiat seriosament pel Dr. Rudolf Steiner, austríac, des del primer quart d'aquest segle (havia mort l'any 1925). La idea havia estat posteriorment definida i aprofondida pel científic, Erwin Schrödinger, en el seu llibre "¿QUE ES LA VIDA?", premi Nobel, amb aquestes afirmacions: (transcric) "Mi cuerpo funciona como puro mecanismo según las leyes de la naturaleza. Sin embargo, sé por experiencia que yo dirijo sus movimientos, que yo preveo sus efectos. Sé, asimismo que éstos pueden ser de la mayor importancia, y yo acepto, en este caso, toda responsabilidad. —La sola deducción posible de estos dos hechos es que este *yo*, en su más amplia acepción, es decir, en la que es familiar a toda persona, controla el movimiento de los átomos según las leyes de la naturaleza.— Podemos, pues, atrevernos a aplicar a esta evidencia la simple expresión que ella requiere: YO SOY EL BUEN DIOS."

Aquesta atrevida afirmació, 'ésser el bon Déu', ja l'havia sustentada el filòsof alemany, Max Scheler, en el seu llibre publicat per la editorial Losada de l'Argentina, 'EL PUESTO DEL HOMBRE EN EL COSMOS': "La conciencia del mundo, la conciencia de sí mismo y la conciencia de Dios, forman una indestructible unidad estructural."

Aquests antecedents de destacades i lluminoses personalitats del món cultural contemporani, ens permeten pensar en una fusió de Ciència y Religió, així com en el "programa pedagògic de la filosofia" del nostre insigne Joaquim Xirau.

Però qualcom més aconseguí el nostre "llibre viatger": va desvetllar tan profond interès en els integrants del Departament d'Ensenyament primari de la Generalitat, que van suggerir-me que ambientés a Catalunya l'opuscle i així traduït al català, podria circular entre els seus mestres i mestresses. Però ¿com aconseguir-ne la publicació? Heus ací la intervenció meravellosa de l'ORFEO CATALA DE MEXIC! 1,800 exemplars ja circulen avui amb el títol: 'VERS LA NOVA EDUCACIO: LA INTEGRITAT DE L'INFANT', el que ja permet somniar que la transmissió intel·lectual de coneixements a la primària anirà essent substituïda per l'educació del potencial que els escolars SON, i que l'enigma de llur personalitat, poc a poc serà respectada en el sentit d'una orientació que trascendeixi la nostra actual etapa EGOICA de la cultura amb les seves manifestacions purament tècniques, de predomini i de lluita; manifestacions egoístes que ofeguen tota vibració harmoniosa, la que podria derivar-se de Max Scheler: "de la consciència del món, de la consciència de sí mateix i la consciència de Déu, formant una indestructible unitat cultural" i de Joaquim Xirau: " de la consciència humana, adoptant en la seva unitat un respecte davant la totalitat del Cosmos, i oferint-li la seva obra en actitud religiosa".

¿Podria ésser aquesta la característica de la futura hora històrica? El que podem intuir és que la nova generació, seguint la inspiració del filòsof i pedagog alemany Dilthey, tractarà de contrarrestar la destructora de la nostra etapa, idea introduïda pel filòsof Ortega i Gasset en el seu llibre *El tema de nuestro tiempo*, com la "bissagra" de la conciència històrica. ¿Podria, el nostre llibre viatger, amb el nou opuscle 'VERS LA NOVA EDUCACIO: LA INTEGRITAT DE L'INFANT', apuntar el tombant del camí, i així anunciar la nova etapa vers una harmonia humana i còsmica?

Doncs, parlem de pàtria

Fer manifestacions, no demanades, d'espanyolitat i declarar-se, sense to ni so, no independentistes –col.laboracionistes, si se'm permet el mot just– ha estat la reacció d'alguns catalans davant l'eufòric, i ofensiu, neonacionalisme espanyol que el govern d'aquell país ha orquestrat de cara a l'any 1992. El govern espanyol ha volgut posar de moda *España* i he de reconèixer que ho ha aconseguit. Les, convenientment diluïdes, olimpiades a *Barcelona. España '92*, els *500 Años del Encuentro* i la recentment declarada *Capital Europea de la Cultura: Madrid '92*, ho demostra.

No hem de trobar estrany, doncs, que alguns catalans (dels que ja n'estaven delerosos en veure com s'ha promocionat més d'un *espanyolista*) s'hagin deixat convèncer i, seguint la *moda* es decantin pels guanyadors i se'n declarin partidaris.

Puix que sé que qualsevol situació, per injusta o inversemblant que sigui, si roman el temps suficient acaba per semblar normal i natural, no puc donar tota la culpa als qui actuen així. Pero sí vull dir-vos que em causa tristesa veure com gent, molt ferma en altres aspectes, trobin normal la situació de rellogats en casa pròpia i, a més, creguin natural declarar-se partidaris dels conquistadors.

Què sentiu, amics i companys que no puc proclamar compatriotes perquè jo no puc compartir dues pàtries, quan veieu –com ara a Seül– desfilar tots els pobles del món. . . i no hi som nosaltres? No us fa ràbia de veure-hi Estats circumstancials creats fa quatre dies. . . mentre la Catalunya mil·lenària n'és absent? No us sentiu *com jo m'en sento* un pària, quan veieu gent primitiva, gairebé ex-esclaus, representar la seva pàtria? En fí, no voldrieu, si més no, estar com els andorrans?

Doncs som-hi! Deixem-nos de raons entre nosaltres. Als qui, dominats pel complex d'esclau, no creuen en un Estat sobirà governat per catalans, els convencerem parlant-els-hi de pàtria. Hem d'ésser units per fer entendre a espanyols i francesos. . . i russos, indis, turcs. . . i el fotimer de ciutadans d'Estats dominadors, que és millor tenir uns veïns –ciutadans lliures i, com és natural avui en dia, interdependents– que uns súbdits forçats, els quals, encara que només fós per això, han d'esdevenir uns ciutadans rebecs.

Hem de dir-los que renunciar a la violència (nosaltres, perquè ells no hi han renunciat mai) no vol dir renunciar a la llibertat. Han de veure, en la nostra actitud rebel, que poden imposar-nos, per ara, un Estat i obligar-nos a exhibir una bandera, pero no poden foçar-nos a estimar la seva pàtria.

Nosaltres ja en tenim de Pàtria. Pobra i dissortada, potser, però nostra i única: Catalunya.

Antoni Solà IIII

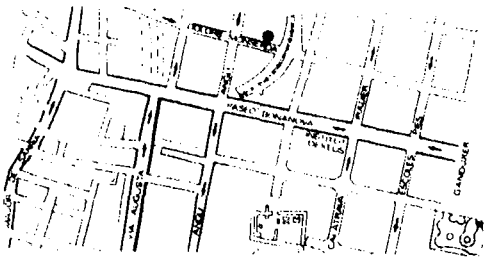

Restaurant

ELDORADO
PETIT

Dolors Monserdà, 51
Tels. (93) 204 51 53
204 55 06
08017 Barcelona

Rbla. Vidal, 23
Tels. (972) 32 10 29
32 18 18
Sant Feliu de Guixols

FREIXENET
presenta amb orgull
el fruit de més de 10 anys
de treball a Mèxic

SALA VIVÉ
BRUT
750 ml.
Alc 12% by vol.
R.S.A.

...I passaren tres segles fins que la imatge no fou aturada

Antoni MARINÉ I VILA

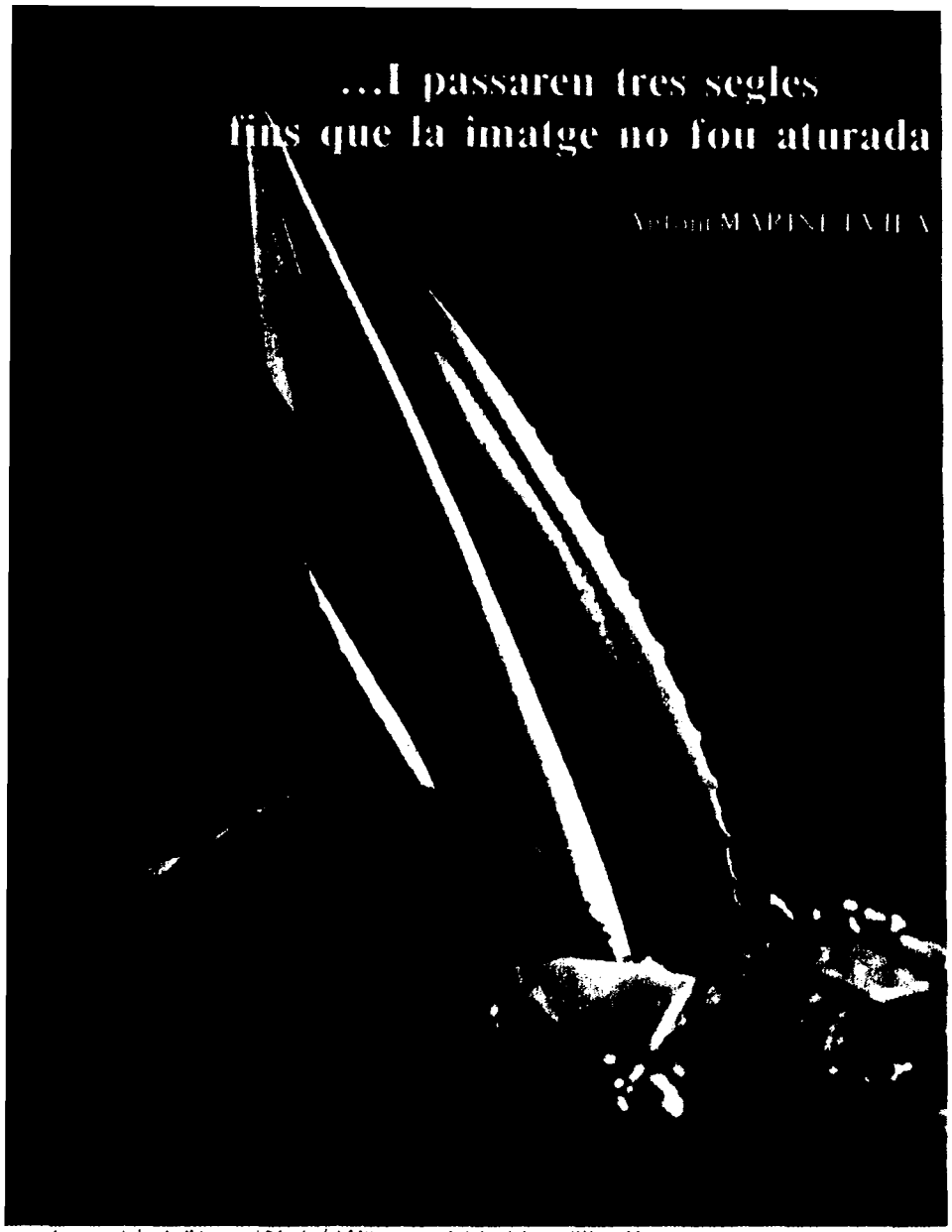

Foto original d'Antoni Mariné i Vila reproduïda del seu llibre *Momentos*.

Potser l'home o els homes que decoraren les coves de Lascaux a França i les d'Altamira a la Península Ibèrica, no varen imaginar la influència que tindrien les seves pintures rupestres en el futur. ¡Estaven atrapant la imatge del món que ens envoltava! Començava l'art pictòric i ells donaven, a les generacions del futur, les visions del passat. Els experiments que els va caldre fer per aprofitar els colors naturals i per aprendre a fixar-los, deuen haver estat lents i difícils i els deuen haver costat força suors, sobretot tenint en compte que recolzaven en sistemes molt rudimentaris. Eren artistes de naixement que havien sabut aturar la imatge dins la seva memòria i plasmar-la després sobre la superfície granalluda de la pedra, sense pensar que molts segles més endavant, l'home culi veuria aquells dibuixos amb veritable admiració. I no pas per l'antigor ni pel lloc on s'havien trobat, ni tan sols pensant en els problemes tècnics dels pintors sinó, més que res, admirant la gràcia i la finor de les figures. Això va fer que canviés automàticament la idea que es tenia del cavernari, a un ésser subtil, sensible i lògicament artista.

Degut a la necessitat que ha tingut l'home de comunicar-se, i considerant que el dibuix i la pintura eren medis molt indicats, aquestes arts es van desenvolupar molt de pressa. Sempre hi havia, però, el problema de no poder aturar el moment del fet, i això va fer que el dibuixant, en voler copiar la natura, hagués de reproduir la imatge confiant en la seva memòria. Cosa que el va fer entrar, sense voler, al terreny de la creativitat. L'artista es va fer creatiu perqué alterava, cada u a la seva manera, la forma, el volum, la perspectiva, la proporció i el color. Fins i tot podia crear un estil.

Així, grans mestres del pinzell i del llapis, surten de l'expressió realista i transformen la seva obra en un acte creador, segons la pròpia intensitat imaginativa. Surten de l'expressió clàssica i creen nous estils d'una valor impressionant.

Però la ciència i el mateix art pictòric exigien que la imatge fos aturada. Calia estudiar detingudament les perspectives, les ombres, les deformacions que es generen quan un cos de tres dimensions es converteix en un pla de dues. Calia aturar el moviment d'un arbre empès pel vent o de les ales d'un colibrí; l'expressió d'una cara o l'infant que somriu. L'art ho demanava discretament però la ciència ho exigia.

I es va assolir! Però havien de passar encara tres segles ben comptats des que l'holandès Reiner Frisius descobria la cambra fosca el 1543, que era, en essència, la cambra fotogràfica del futur. Leonardo da Vinci l'aprofità, fent estudis de forma i ombres que en promogueren l'ús entre els artistes. Però la imatge que es projectava en el vidre desllustrat es movia, i el problema consistia en aturar-la. . . i *així s'iniciaren els tres segles d'inquietud* entre físics, químics i inventors.

Fou l'italià Battista Beccaria el primer en veure la claror a l'horitzó dels investigadors, quan va observar, pels volts del 1740, que les sals de plata s'enfosquien amb la llum. Anys endavant, els francesos J. A. Charles i Nicephore Niepce, al mateix temps que els britànics Thomas Wedwood, Shoole Senibier i Talbot, treballen i obtenen avenços importants. Niepce aconsegueix la primera heligrafia el 1830, un retrat del cardenal d'Ambiose; continua amb els seus experiments i, ben aviat, fa una impressió negativa sobre vidre. Mentrestant, Talbot assoleix la impressió a través del negatiu, gràcies al col·lodió, un procediment similar al que s'empra avui en dia.

Però Nicephore Niepce s'arruïnà amb els seus experiments i es féu soci de Louis Jacques Mandé Daguerre. Aquest, que era un bon comerciant, no va deixar que Niepce publiqués el seu descobriment: li va treure tota la informació i va desenvolupar, pel seu compte, la daguerreotípia, que era la impressió directa sobre una làmina molt prima de plata, soldada a una altra de coure; però el daguerreotip no es podia reproduir. Daguerre va fer una gran publicitat del seu sistema, a través de diversos països, fins que Gay-Lussac, de l'Acadèmia de Ciències, li donà el seu suport. La física, mentrestant, perfeccionava lents i produïa diversos models de cambres fotogràfiques.

Daguerre continuava fent exhibicions i demostracions de la daguerreotípia per tot el món, i quan va arribar a la Península

la Ibèrica, escollí un racó petit i bell per a impressionar les seves làmines de plata; hi portà una banda militar per fer música d'acompanyament però va demanar silenci durant els vint-i-dos minuts que trigava l'exposició. I tot el públic barceloní es va mantenir quiet i expectant davant la Casa Xifré i La Llotja, que eren enregistrades per primera vegada.

Trenta anys va durar l'ús de la daguerreotípia i el col·lodió, però la lentitud de les exposicions i el gran equip que es necessitava per la preparació de les plaques i el revelat, feien tediosa aquesta activitat. A Traupenot se li acudí mesclar el col·lodió amb albúmina i va marcar una altra fita en l'avenç cap a la fotografia moderna. Després, el 1880, es va incorporar a la gelatina i es va aconseguir la placa seca. Fou aleshores un altre comerciant, aquesta vegada nordamericà, el que va aprofitar aquest nou sistema, posant la fotografia a l'abast de tothom. Va trigar més en trobar un nom que es pogués pronunciar igual en tots els idiomes, que en centuplicar el seu capital. Ell es deia George Eastman i el nom que va posar als seus productes, Kodak. Altres països tractaven de fer el mateix.

Fins llavors tot era en blanc i negre; faltava posar-hi color. Foren els germans Lumière el 1910 que, gràcies als avenços en la química i la física, a les seves investigacions en tricomia, assoliren finalment un procediment acceptable per fotografiar en color.

La fotografia, per la seva pròpia importància, es va desenvolupar amb molta facilitat des d'un bon començament. La va ajudar molt la vanitat humana, el voler tenir a casa la fotografia dels avis o la d'un mateix. Es va fer el report documental de la Guerra de Secessió nord-americana, estudis de ruïnes arqueològiques, reports d'expedicions, etc.

Actualment, quan ja es té totalment dominada la tecnologia, des de la perfecció de les lents fins els llums llampec, l'aplicació de la fotografia és molt extensa. Ja hi ha fotografies de planetes llunyans, de les galàxies, s'empra en medicina, en la química, hi ha documents periodístics, familiars. . . i aquell romàntic que volia veure quietes les ales del colibrí, si tornés a néixer després de tres segles, no quedaria defraudat.

Dins totes les branques i aplicacions de la fotografia, hi ha sempre el que se'n diu "fotografia pictòrica", que toca l'aspecte que sempre hi ha en qualsevol descobriment científic, on es reflecteix l'esforç, l'entusiasme i l'amor de l'home o els homes que l'han portat a cap ¡La poesia!

L'artista va trobar, en la fotografia, una extensió de l'ull humà, una eina que el deixava transmetre el seu sentiment a través d'una imatge per ell seleccionada. Va aprofitar les regles de l'estètica i descobrí que les podia aplicar a la seva foto. Així, va sorgir un nou art que, avui, ja és plenament reconegut.

La cambra atura la llum canviant dels raigs solars, el moviment dels núvols i de qualque cosa, aprofitant el poder de retenció instantània de la pel·lícula.

Per tant, és la fotografia la que ens diu molt en un sol instant. Es el moment que, lligat amb el tema, a la geometria de la composició i a la llum, fa que el nostre cor bategui més depressa, que les nostres facultats sentimentals es concentrin davant de la fugitiva realitat i sentim la necessitat imperiosa de perpetuar el nostre sentiment.

Es cerca o es troba el moment suprem. El fotògraf esdevé un veritable caçador darrera la seva presa. Quan la trobi, cal que domini la seva emoció, que retingui l'alè, que visqui aquell instant i que deixi anar tot el seu sentiment artístic. La seva tècnica en el maneig de la cambra i de la composició en el quadre, li donaran el resultat que cerca.

I diu Octavio Paz: "Darrera del lent de la cambra fotogràfica hi ha un home, una sensibilitat i una fantasia. Un punt de mira."

SOLCA
Llenceria
Centro Comercial Manso - Avda. Carlemany, 60-62
☎ 23 8 54 - ESCALDES

SOLER
Boutique

Avda. Carlemany, 34 - ☎ 20 0 42
ESCALDES - (Principat d'Andorra)

SI ANEU A ANDORRA VISITEUNOS

La Viniteca

Avgda. Carlemany, Botigues Molines, s/n. Tel. 20 7 22
ESCALDES - Principat d'ANDORRA

MARQUET

L'ULTIMA NOVETAT A LA CUINA:

Nou BRAUN

Multipractic

Pràcticament ho fa tot!

- LIQUA
- BAT
- MESCLA
- TRITURA

Braun Multipractic és un nou i revolucionari concepte en aparells electrodomèstics, ja que és l'únic que pot portar-se al recipient dels aliments... i no els aliments a l'aparell.

Amb Multipractic vostè pot preparar ràpidament, en fred o calent: Liquats, i *malaxades*, salses, *frijolitos*, sopa, puré, la papilla del bebè... i fins hi tot maionesa! Però això no és tot: també deliciosos còctels amb la seva beguda favorita.

Braun Multipractic és pràctic, eficient i super fàcil de rentar! Porta el seu tassó i penjador de paret.

Consulteu-lo ja, en el vostre Magatzem o Tenda d'Autoservei.

només n'hi ha un... i és de BRAUN

BRAUN

BRAUN
ALTA TECNOLOGIA ALEM

Retrobança

CARTA OBERTA

Joaquim TORRES

Una vegada, fa molts anys, estant en el front, vaig escriure una carta al meu germà Joan exposant-li les meves angoixes davant les desgràcies que veia, com uns i altres lluitàvem temerosos de ser tocats, precisament quan érem tan joves, quan sols teníem ganes de viure.

Estava molt trist, puix no arribava a comprendre com era que havíem hagut d'anar a la guerra, perquè estàvem allí, per comptes de seguir treballant o estudiant, per tal de poder fer el curs de cada vida nostra. Més ben dit, no entenia que els homes es vulguin sempre matar per diferències de criteri sobre la vida i els interessos.

Fins aquells temps pensava que la vida era més senzilla, que tot s'arranjava, que tot podia solucionar-se, encara que no deixava de recordar també, per la història, que els homes no tenim la voluntad de viure per sempre en pau.

L'ambició de poder o creure's moltes de les vegades que fer la guerra és una necessitat –"hi ha contraris que no entenen"– significa voler imposar per la força allò que per a uns "serà la salvació", encara que això sigui injust.

Els perills de caure en la lluita ens rodejaven. No podíem fer altra cosa que pensar com acabar aviat, puix no podíem continuar amb guerra indefinidament.

Els casos d'herois que es llançaven amb braò sobre l'enemic –quin sarcasme, dir "enemic" a un altre consemblant, tan innocent com tots nosaltres!– demostraven aqueix neguit d'acabar, de tornar a viure en pau, cadascú a casa seva, pensant fóra millor que tot havia estat un mal somni.

La carta al meu germà clamava per la pau, dolent-me que els homes no veiessin el mal que causaven a les generacions que van a una guerra.

Així fou com aquella carta oberta, perduda, fou escollida per ser transmesa per una cadena d'emissores de ràdio, la qual em fou premiada amb uns diners, els primers que rebia per un treball literari. Fou escrita impulsat de veure com aquella munió de joves combatia desesperadament, amb l'esperit d'entregar-se a una mort entre germans, que és el que els humans som: germans.

La carta oberta pretenia difondre el clam de les joventuts d'arreu del món: que no hi haguessin més guerres, que els homes tinguessin el valor d'entendre's, encara que els conflictes fossin seriosos i que les controvèrsies no s'acabessin fins que l'entesa, l'arranjament esdevingués un fet.

Per això mateix, cada vegada que esclata un conflicte i una guerra nova comença a dallar vides allà on sigui, no tinc més remei que clamar per la pau, recordar-nos que no es soluciona res pels camins dels camps de batalla.

Aquella carta oberta està perduda, ni el meu germà la conservà. La veu del locutor que la va llegir per les emissores de ràdio es va escampar, sí, però sols en va quedar l'eco. . .

Tot fou perdut: poc queda de les coses que els homes fan. Però si més no, en la meva pensa, en el meu record, encara continua essent viva la flama que la va inspirar, puix fou el clam de totes les joventuts del món que no volen anar a la guerra, però que encara hi van, a causa de què no regna en aquest planeta un veritable esperit de respecte per cada vida humana, el més sagrat d'aquest món, per més humil que sigui. Aquella carta oberta no fou escrita assegut a un cadira, amb els braços reposant sobre una taula, en un ambient tranquil i en pau, sinó sota el sostre improvisat fet de làmines que cobrien la trinxera i on damunt esclataven de tant en tant els petits obusos anomenats "morters".

Agència de Viatges - Meditra

Us proporciona servei en els vostres viatges de negocis o de lleure o tot el món en avió, creuer, tren. Descompte important a grups.
Consulteu-nos. Si voleu que us atenguin en català comuniqueu-vos amb el Sr. Pere Ràfols i Miró.

Telèfons: 682-91-21, 682-92-46, 682-94-96,ii 682-96-21 de les 9 del matí a les 6 del vespre, de dilluns a divendres

IATA

AMAV

INSURGENTES SUR 569-302 COL. NAPOLES MEXICO 03810,D.F.

DE RUBÍ A MÈXIC

Joan RIBAS

Rubí és un municipi de la província de Barcelona, situat prop de Terrassa. Te un xic més de 30,000 habitants. Abans es dedicaven a l'agricultura i la indústria tèxtil, però ara gaudeixen d'una creixent activitat industrial, en part promoguda per una excel·lent xarxa de comunicacions amb la resta de Catalunya, França i per tant el Mercat Comú. A Rubí hi han almenys dos temes de què parlar: un és l'esmentat impuls industrial i l'altre és l'Esbart.

L'Esbart és tota una institució. Només calia veure la gentada que és reuní el divendres, dia 29 de juliol, per acomiadar els 46 rubinencs que se'n anaven en autobús cap a Madrid, on els esperava un avió de Pan-Am que els portaria a Mèxic, via Nova York. Era la primera vegada que el seu Esbart creuaria l'Atlàntic i això era més que els passats viatges a Alemanya, Itàlia, Portugal i altres països europeus. Era una nova aventura que familiars i amics saludaven braços enlaire mentre l'autobús iniciava la marxa.

L'avió va sortir puntual. Durant les vuit hores de vol a Nova York hi va haver temps per tot: conversar, llegir, dinar, fer la migdiada. . . i pensar en el passat i en el futur. Tot va començar l'any 1923 quan un grupet d'aficionats va formar l'Esbart i van iniciar-se les primeres activitats. Una data important va ser l'any 1955, quan l'Albert Sans esdevingué director del grup. L'Albert ho recordava i el balanç se li feia positiu: després de recórrer un bon troç d'Europa i d'actuar en el Liceu, en el Grec i en tants indrets de Catalunya, aquest viatge a Amèrica semblava la culminació d'una etapa. . . o potser el començament d'un nou capítol de la brilllant història de l'Esbart.

Ja havien canviat d'avió i ara enfilaven recte cap a Mèxic. Havien vist Nova York a vista d'ocell. Llàstima no poder-se quedar al menys un parell de dies. O actuar en un dels grans teatres de la Ciutat, més d'un imaginava. Tot anirà venint. Ara el que compta és Mèxic, que per cert ja es veia per la finestra de l'avió, una extensa vall que l'aeronau tardà una bona estona en creuar abans d'aterrar suaument a l'aeroport de la capital.

Passats els tràmits d'immigració i duanes, primera sorpresa: una bona representació de l'Orfeó Català els esperava per donar-los la benvinguda, presentar-los un primer disseny de programa i conduir-los a l'hotel on podrien refer-se del llarg viatge. Però hi havia més: de cop un conjunt anomenat mariachi molts l'havien vist a la televisió, poc real comença a tocar "Cielito Lindo", i després "México lindo y querido" i "Guadalajara" i resulta que tots s'adonen que no són a l'estranger, sinó en un barri una mica allunyat de Rubí on parlen català i castellà, igual que a casa, però amb un accent que ben aviat se'ls fa agradable i ple de color.

Els dies següents portaren entrevistes, assaijos, presentació a la televisió, visites a la Ciutat, recepció a l'Orfeó i molt més. Amb tot, tot el grup esperava amb ansietat el gran dia: divendres, 5 d'agost, actuació al teatre de Bellas Artes.

El teatre de Bellas Artes es una part del Palacio de Bellas Artes, el que també inclou sales per Museu i és la seu del Instituto Nacional de Bellas Artes. L'edifici es de construcció recent, començat l'any 1905 per l'arquitecte Adamo Boari i acabat el 1934 per l'arquitecte Federico Mariscal. El teatre fou inaugurat el mateix 1934 amb la comèdia "La verdad sospechosa" de Juan Ruiz de Alarcón. El Palacio és a la vora del parc de La Alameda i de l'avinguda de Juárez, en el centre de la Ciutat. La construcció és d'influència neoclàssica barrejada amb detalls d'art nouveau

propis del segle XIX; hi veiem marbre de diferents colors i procedències combinat amb bronze i fustes precioses que formen un conjunt luxós. A l'interior hi destaquen alguns murals del mestre Diego Ribera, especialment l'obra "El hombre domina el universo mediante la técnica" que l'artista pintà entre 1935 i 1940.

Hi havia l'ambient de festa major. A la sala del teatre es reuniren més de 1,200 persones, catalans i mexicans, tots esperant quelcom excepcional. L'Isidre Rubió presentà en català i castellà, la cobla tocà les primeres notes i la cortina de cristall del teatre s'aixecà per obrir l'escenari al primer grup folklòric català vingut de Catalunya que es presentava al teatre de Bellas Artes: l'Esbart Dansaire de Rubí amb l'acompanyament de la cobla Ciutat de Terrassa.

El programa es dividí en dues parts, la primera dedicada a tot un conjunt de danses tradicionals de diferents indrets dels Països Catalans i la segona reservada al Ball de Gitanes de Rubí.

Les danses de l'Esbart portaren l'auditori per tota la geografia catalana, des de la Vall d'Aran ("Danses Araneses") fins a València ("El Mortitxol"), passant per Campdevànol ("La Gala"), el Vallès ("Ball de Gitanes") i Castelló ("Les Marineries"), amb una interessant desviació a dreta i esquerra representada per "La Jota de la Ribera".

La llegenda i el costumari també hi foren presents. "La Gala" recordà les festes de l'edat mitjana i els privilegis dels senyors feudals; el "Ball de Gitanes" vol presentar una antiga festa de casament i tota una colla de personatges típics; i "Les Marineries" presentaren artísticament el quefer de la gent de l'Ebre i Castelló.

Totes les danses foren aplaudides. Però potser tres destacaren especialment. La primera fou "El Mortitxol", també anomenada "Dansa del Velatori", dansa poc coneguda que agradà per la seva cuidada coreografia i la manera de presentar un tema tan delicat. La segona va ser el "Bolero" tan magnificament interpretat, amb la gran filigrana de punts i passos. I la tercera el "Ball de Gitanes de Rubí", una gran creació artística on la coreografia, la coordinació i el treball d'equip es manifesten d'una manera sorprenent.

En conjunt, l'espectacle va ser magnífic. L'Esbart Dansaire de Rubí és un grup ben organitzat, ben coordinat i ben preparat. El seu art captiva ben aviat l'auditori i el manté encisat durant tota la representació. La Cobla Ciutat de Terrassa va ser un bon acompanyant. En acabar, els aplaudiments van ser llargs i emocionats, de festa major.

Bellas Artes és important, però la conquesta de Mèxic no s'acaba amb la Capital. Per això l'Esbart va anar a Puebla, on els catalans de la Ciutat l'acolliren de primera i on l'èxit artístic també va ser total. I llavors Guadalajara, la seu dels rubinencs de Mèxic, amb dues actuacions i una ballada de sardanes. I per completar-ho s'hi afegiren Querétaro, Morelia i Cruz Azul. Ara sí que la conquesta era plena i reconeguda.

Aquesta crònica quedaria incompleta sense mencionar la "Diada de la Sardana" que es celebrà al

El propi director de l'Esbart, Albert Sans, afirmava que la ballada al Palau de Bellas Artes, artísticament enaltia molt el currículum de l'Esbart Dansaire de Rubí.
A la pàgina 13 la Jota de la Ribera de l'Ebre.
Guillem Gally Jordà capta dues danses a 'Bellas Artes' (pàgs. 26 i 27).

Palacio de Minería el diumenge, 7 d'agost. El Palacio és a prop de Bellas Artes, dins del centre històric de la Ciutat de Mèxic. La seva construcció es deu a l'arquitecte valencià-català Manuel Tolsà, qui la va iniciar l'any 1797 per encàrrec del Real Seminario de Minería. Avui dia el Palacio inclou el Centre d'Educació Continua de la Facultat d'Enginyeria i conté diverses sales per exposicions i actes culturals. El pati central és gran, d'uns mil metres cuadrats de superfície, voltat d'un corredor de dos pisos amb arcs de mig punt i columnes adossades.

Dins d'aquest marc es celebrà la segona audició de sardanes en viu a la ciutat de Mèxic. Ambdues amb la cobla Ciutat de Terrassa, que aquesta vegada encara va fer ressonar més la tenora. Els catalans de Mèxic es donaren les mans, els catalans de Rubí també hi entraren, i tots puntejaren la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan, i tots es sentiren units. . . i algunes llàgrimes d'emoció començaren a escapar-se.

A continuació hi hagué un dinar de germanor que l'Orfeó Català de Mèxic oferí a l'Esbart i a la Cobla. Quasibé 300 persones en total. En acabar altra vegada mariachis, i Mèxic i Catalunya units per l'art, la cultura i les ganes de fer les coses ben fetes. Finalment, el president de l'Orfeò, Ricard Escobedo, lliurà a l'Esbart i a la Cobla dues safates de plata amb una inscripció conmemorativa de la visita a Méxic i de l'actuació al Teatro de Bellas Artes.

Ja s'acostava l'hora de la partida. Cal tornar a Rubí, la feina ens espera, deien, la feina professional juntament amb la feina de l'Esbart, una nova etapa, sempre mirant endavant. Es sentien expressions com aquesta: "Es el millor viatge que hem fet; en guardarem sempre un bon record; i si tornéssim l'any que ve?" I per part dels socis de l'Orfeò: "és el millor esdeveniment de cultura catalana que hem tingut a Mèxic fins ara; per molts anys!".

A reveure! Els de Mèxic recordaran l'Albert, l'Isidre, en Josep, en Joan, en Jordi, l'Enric. . . i la Carme, la Núria, la Montserrat, la Lluïsa. . . i tots plegats. I els de Rubí recordaran els amics de l'Orfeó i totes les emocions d'una nova aventura, la conquesta de Mèxic.

"A reveure, si a Déu plau! I ens estrenyem ben fort mentre diem: Adéussiau! No és un adéu per sempre, és sols l'adéu per un instant, el cercle refarem, i fins i tot serà més gran. . .".

TALLERS rafael casanova

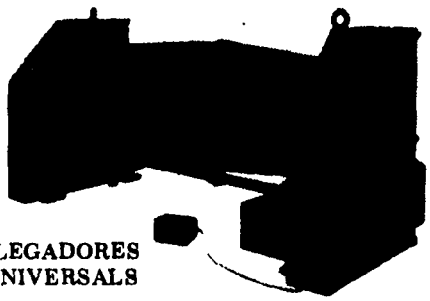

PLEGADORES UNIVERSALS

manuals, mixtes i completament automàtiques per capacitats des de 1.050 x 1 mm. fins a 3,050 x 20 mm.

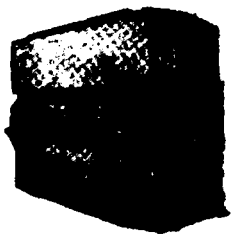

PREMSES PLEGADORES

hidràuliques amb capacitats des de 50 Tm. a 2,000 Tm. i longituds de 2,000 a 9,300 mm.

DHISMEX

DISTRIBUIDORA HISPANO MEXICANA S.A. DE C.V.
DISTRIBUIDORES DE TALLERES R. CASANOVA (BARCELONA ESPAÑA)

Júpiter 19 Tel.: 586-61-95
Col. Nueva Industrial Vallejo México 07700, D. F.

CILINDRES CURVADORS AMB CURVAT O SENSE INICIAL:

manuals, mixtes i automàtica, de 3 i 4 corrons, per capacitats des de 1,050 x 1 mm. fins a 100 mm. de gruix i 6,000 mm. de llargada.

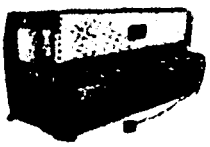

CISALLES-GUILLOTINES HIDRAULIQUES:

construïdes amb planxa d'acer, per capacitats fins a 50 mm. de gruix i longitud de 6,150 mm.

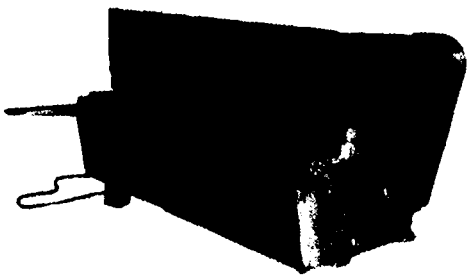

CISALLES-GUILLOTINES

neumàtiques, per capacitats des de 1,050 x 1 mm. fins a 3,060 x 6 mm.

De part d'un espectador

Xavier MOYA I PEDROLA

S'aixeca el teló i veïem llampaguejar el magnífic vestuari sota els reflectors del "Foro de Arte y Cultura", la cobla ens ompla de notes musicals on sobresurt la tenora que em fa posar la pell de gallina. El teatre és ple de gom a gom, ahir també va ser-ho, però avui he volgut veure l'espectacle d'un altre angle, des del pis de dalt. La música de la *Gala de Campdevànol* em segueix omplint l'esperit. Una mica més endavant vindrà el *Bolero* de l'Alcudia de Carlet, una verdadera filigrana de precisió de moviments. Vaig intercanviar unes paraules el diumenge al migdia entre sardana i sardana amb la Núria que conjuntament amb en Joan ballen aquesta delícia de bolero. Li digué que m'encantà la perfecció de moviments, ella molt discretament em repongué que era un gran repte ballar de parella amb en Joan. Gent senzilla, vaig pensar que els bons artistes sempre són gent senzilla, gent maca: aquesta fou la meva apreciació de tot el Cos de ball i directius de l'Esbart Dansaire de Rubí quan passaren per Guadalajara de Mèxic.

Recordo unes *jotes* que foren la delícia dels mexicans assistents a l'espectacle, i unes *Marineries* que Déu ni do. Potser un dels balls que més varen impressionar a la gent coneixedora mexicana, i ho dic perquè posteriorment vaig tenir una reunió amb gent de dansa, fou *El Mortitxol*, aquesta barreja de tristor i alegria tan valenciana que els deixà bocabadats. Un altre comentari repetitiu fou la bellesa de les noies i el gran atractiu dels xicots.

D'altra banda, la gent de música, s'interessà molt per la Cobla. Em bombardejaren amb preguntes dels instruments, del perquè la manca d'instruments de corda, què és la tenora, etc. Els vaig contestar el que vaig poder i els vaig deixar una prometença: la propera vegada prepararem una presentació musical a Guadalajara exclusivament a la Cobla, dins un marc adequat per fer música, és clar si la Cobla hi està d'acord.

La pregunta normal que em feren repetides vegades fou: quan ens visitaran novament? No la vaig poder contestar. El que si fou clar és que la qualitat de l'espectacle va fer que la Directora de Belles Arts de l'Estat de Jalisco no solament assistís a l'apat amb què vàrem homenatjar a l'Esbart Dansaire de Rubí i a la Cobla de Terrassa, sinó que els oferís per la propera visita, d'actuar al màxim i més prestigiat escenari de la ciutat, el "Teatre Degollado".

Això fou arran l'espectacle, però al darrera vingué el contacte personal amb tot l'esbart i la cobla, el contacte que nasqué d'haver conviscut durant 4 dies a les llars nostres, llars no solament de catalans sinó de mexicans que gentilment varen aceptar-los sense conèixer-los, això fou un encert perquè quan aquestes famílies assistiren a l'espectacle vibraren i respiraren conjuntament amb els balladors i músics. S'identificaren i s'arribaren a apreciar fins a poder assegurar que més d'una furtiva llàgrima s'escapà al moment dels comiats, del retorn i un buit de tristor ens quedà després d'haver estat durant les dues darreres setmanes amb tanta activitat.

Personalment, a casa, com que ens plau la gent, ens vàrem apuntar per rebre quatre nois, estem més acostumats als nois que a les noies, i ens en varen tocar quatre que ompliren la nostra llar d'alegria i ens trencaren totalment el ritme de vida durant aquests quatre dies, l'Enric, el Gabi, el José i en Francesc. Parlàrem des de política fins a la dificultad per menjar picant, passant per economia, universitats, nivells de vida, si el de l'Enric serà nen o nena o de si els retorns a les matinades encara era de nit o ja s'havia fet de dia. Gent maca, gent amb qui et queden ganes d'haver compartit més temps el pa i la sal.

Fins l'estiu que vé, l'estiu que vé ens veurem a Rubí i si ens prometen presentar *El Carnestoltes*, hem de fer plans per tornar a veure'ns a Mèxic ben aviat.

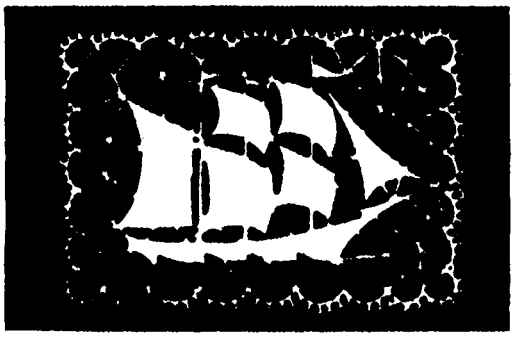

MARIBEL

Llenceria fina

PASAJE ITURBIDE 18,
Tel.: 518-27-95
México, D. F.

ALMACEN DE MAQUINARIA

INTERNACIONAL, S. A. DE C. V.

Salvador Romagosa F.
DIRECTOR GENERAL

Tenim a la vostra disposició una bodega de 3000 m² amb tota mena de maquinària nova, usada i reconstruïda. Importada d'Europa i dels Estats Units d'Amèrica. En bon estat i amb garantia.

Júpiter 19
Col. Nueva Industrial Vallejo

Tel.: 586-61-95
México 07700, D. F.

L'onze de setembre a l'Orfeó

"Aquest any, la nostra Diada Nacional, no solament a Catalunya, sinó a tot el món on resideixen grups de catalans emigrats, s'emmarca en la celebració del Mil·lenari del naixement polític de Catalunya. . . Mantenint la fe en la nostra personalitat col·lectiva com a poble, com a nacionalitat que mai no s'ha conformat a desaparèixer ni a ser absorbida, complirem un deure de catalans nacionals amb plena consciència. . ."

Així anunciàvem en els programes la celebració a la nostra Entitat de l'Onze de setembre d'enguany. I com ja és el costum establert des de fa una colla d'anys, el dia 10, a les onze del matí, una representació de la Junta Directiva de l'Orfeó, acompanyada d'un grup de socis, portàrem una ofrena floral, molt bonica per cert, al "Monumento a los Niños Héroes de Chapultepec", com una identificació i homenatge de la nostra Entitat a les llibertats del poble mexicà, que en el mes de setembre també celebra la lluita per la seva independència. La Delegació fou presidida pel Vicepresident B. Costa-Amic en absència del President senyor Escobedo, que estava de viatge a Catalunya.

Cal remarcar que el senyor enginyer Luis González Sosa, subdirector de "Acción Cívica" del Departament del Districte Federal, va atendre finament la nostra Delegació i va manifestar-nos l'estima que les autoritats de la Ciutat de Mèxic senten per la Colònia Catalana establerta a Mèxic "perquè –va afirmar– fa dotzenes d'anys que no falta mai l'ofrena dels catalans en la nostra Diada d'Independència". I amb cara de satisfacció va afegir que "l'ofrena floral dels catalans, és sempre la més elegant i distingida de totes". Deu ésser veritat i podem veure les fotografies adjuntes, que en són la confirmació. Després d'efectuada la guàrdia d'honor Costa-Amic i el secretari de l'Orfeó Joan Ribas signaren el llibre de visitants. Podem dir, doncs, que la visita, guàrdia d'honor i ofrena floral al monument als herois mexicans va ser un bon començament de la nostra Diada Nacional.

L'endemà dia onze, es va procedir, al nostre local social, a homenatjar l'Altar de la Pàtria i fer-hi ofrenes florals. El nostre Altar de la Pàtria, com sempre, està presidit per l'estatua de Rafael de Casanova, reproducció en petit del monument que el nostre patrici té a Barcelona, a la Ronda de Sant Pere. Seguidament va pronunciar una abrandada al·locució el Vice-president B. Costa-Amic, i tots els socis congregats entonaren el cant d'*Els Segadors*.

A les 2:30 de la tarda, el Dinar de Germanor va congregar prop d'un centenar de socis. De sobretaula es va procedir a l'exhibició de l'audiovisual "Records de la nostra Terra", que amb gran tècnica va muntar el company Francesc Vinyals, i tot seguit els darrers vídeos rebuts de Catalunya. Son vídeos que rebem de la Generalitat de Catalunya. A les cinc de la tarda, ballada de sardanes.

Va ser, en conjunt una Diada memorable.

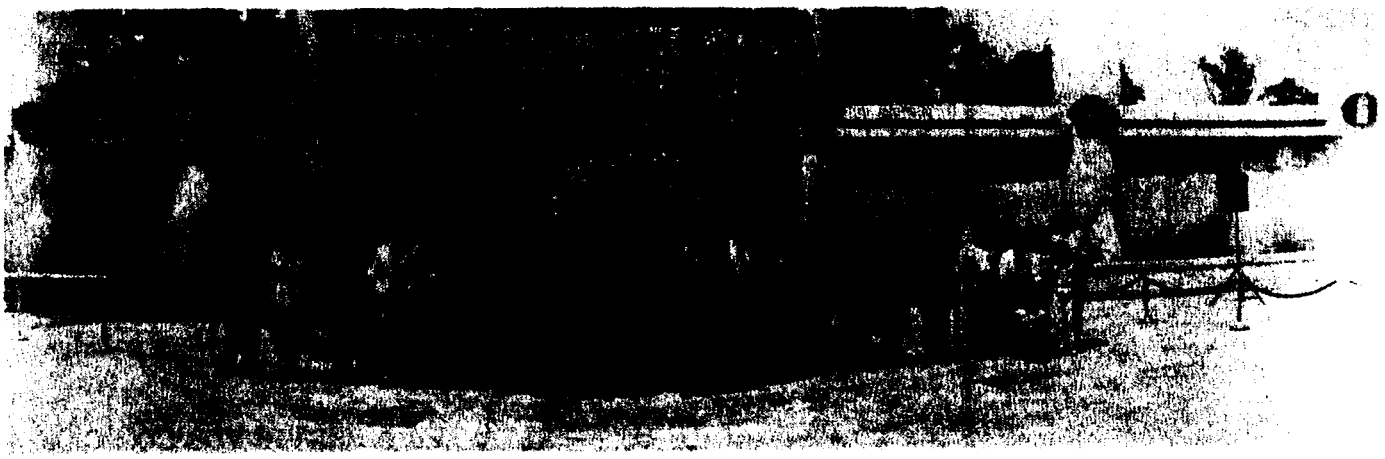

Una excursió antropològica

Mercè RIBAS I BAYO

Diumenge, dia 25 de setembre, organitzada per l'Institut Nacional d'Antropologia i Història i l'Orfeó Català.

En aquesta excursió d'un dia, sortiu de la ciutat per l'avinguda Ignacio Zaragoza i, després d'una bona estona de viatge, arribeu a una ciutat anomenada Amecameca, on podeu esmorzar, veure el "tianguis" i també visitar l'església.

Durant tot el camí, si hi aneu a l'època de les pluges, podeu veure plantes, vaques, cavalls, gallines, "guajolotes" i ases, tots feliços i en forma.

Després de tot el que he mencionat, aneu pel camí del "Paso de Cortés" durant, em sembla, tot el que queda de ruta. De tant en tant veieu restes de petites ciutats, i cal ressaltar la casa de Sor Juana Inés de la Cruz, una escriptora mexicana molt important, del segle XVII.

YECAPIXTLA (que vol dir *lloc on el vent bufa sovint*). Vàrem veure l'església anomenada "Fortaleza", construïda en el segle XVI, on els frares agustins vivien protegits dels natius. Té les capelles que ells deien de "Posa", en els quatre costats del pati, per rebre la processó de la gent, amb l'altar de cara a ells. Aquesta església va ser la segona que els Agustins van construir a Mèxic, i cal admirar el campanar, que poques tenen. Va ser reconstruïda en el començament d'aquest segle i per això no sembla tan vella. També té una rosa al capdamunt de la porta.

TETELA DEL VOLCAN (que vol dir *moltes pedres*, el nom original era *Tetecala*): A l'església d'aquesta ciutat, també construïda en el segle XVI, cal veure el claustre i la sagristia, que són molt bonics. El claustre té pintures molt boniques sobre els murs, representant sants i apòstols. Algunes pintures estan una mica deteriorades, però les altres que queden són dignes de visitar. La sagristia té bigues molt grosses anomenades "gualdras". Podeu dinar a fora, sobre la gespa: això és el que vàrem fer nosaltres, fent grupets tots contents i amb gana.

OCUITUCO (que vol dir *insectes*): Aquest convent, també contruït en el segle XVI, el va donar Juan de Zumárraga als agustins. Va ser el primer que es fundà a Mèxic. Aquí es va fer servir una unitat de mesura anomenada "cana" la qual assenyalava el territori ocupat per cada convent. L'art és del Renaixement. A l'entrada de l'església hi ha un arc que significa entrar a la casa de Déu. Hi ha un passadís on es troven les habitacions dels monjos. El claustre té pintures decorades amb figures de sants i formes geomètriques.

Tot els claustres, a les tres ciutats, ténen una font al mig amb plantes a l'entorn.

De retorn, tothom es sentia content i fins i tot es va formar un cor a la part de darrera de l'autobús que cantava cançons de tota mena.

L'EXCURSIO VA SER UN EXIT! QUE ES REPETEIXI!

HOTEL EL CASTELL

★★★★

APARTAT DE CORREUS 53 - TELEX CSEU 93610
Telèfon (973) 350704 i 351041
25700 LA SEU D'URGELL (Lleida)

Director: JAUME TAPIES

A la porta del Principat d'Andorra i sobre un monticle amb La Seu d'Urgell —la nostra històrica ciutat medieval— als seus peus, i arrecerat per l'imponent massís de la Serra del Cadí es troba, amb tota la seva majestat

HOTEL EL CASTELL

on podeu passar un fi de setmana o unes vacances amb el major confort, en mig d'un paisatge d'una bellesa única.

US ESPEREM PER A SERVIR-VOS COM CAL

ELS ÀPATS DE CASA MEVA

Marta AGULLÓ

MACARRONS AMB PEIX
(Ingredients per a 6 persones)

500 gr. de macarrons
300 gr. de peix: *Aceitero, robalo,* etc.
30 musclos
50 gr. de moixernons
100 gr. de formatge parmesà
50 gr. de mantega
1 ceba grossa, 3 tomàquets, oli, sal, julivert i un gra d'all.

Elaboració:

Farem bullir els macarrons amb aigua salada i un raig d'oli durant 15 minuts, procurant que quedin un pèl durs. Tot seguit els passarem per aigua freda i un cop escorreguts els posarem en una safata de les d'anar al forn. En una paella farem un sofregit amb la ceba, els tomàquets, l'all i el julivert. A part haurem bullit el peix i els musclos, i, a trossets ho afegirem al sofregit, junt amb els moixernons que haurem tingut en remull. Tot plegat es deixa coure una estona i després ho barrejarem, dins la safata, amb el macarrons; hi escamparem el formatge, al damunt hi posarem la mantega a trossets i ho gratinarem al forn.

MAR-I-BOSC
(Ingredients per a 6 persones)

3 cues de llagosta a rodanxes
1 kg. de *callo de almeja* (call de cloïssa)
1 kg. de rovellons o *clavitos*
1 ceba, 3 tomàquets, 4 alls
2 llesques de pa fregit, un grapat d'ametlles torrades, un got de vi blanc, sec, oli, sal i pebre.

Elaboració:

En una cassola de terrissa hi farem el sofregit. Un cop fet hi posarem la llagosta i el call de cloïssa, crus; hi afegirem un got d'aigua i ho deixarem coure un quart d'hora. Mentre, a part, haurem liquat el pa fregit, les ametlles, un parell d'alls, que haurem guardat, i el got de vi, i ho abocarem a la cassola. Finalment netejarem i escaldarem els bolets i també els posarem a la cassola. Deixarem que tot junt bulli, a foc lent, deu minuts més.

MOUSSE DE XOCOLATA AMB CAFE
(Ingredients per a 6 persones)

6 pastilles de xocolata fondant
6 cullerades de sucre
3 ous
2 cullarades de *Nescafé*
2 cullarades de mantega
6 cireres confitades.

Elaboració:

Desfarem la xocolata i la mantega a bany Maria. A part batrem els rovells d'ou amb el sucre, el rom i el Nescafé fins aconseguir una pasta sense cap grumoll. Tot seguit hi afegirem la barreja de xocolata i mantega i, finalment, hi incorporarem les clares, muntades a punt de neu, fort. Ho posarem en copes de vidre i ho deixarem a la nevera. En el moment de servir ho adornarem amb les cireres.

Restaurant

ORFEÓ CATALÀ

Si veniu una vegada... segur que tornareu!

Marsella, 45
Col. Juárez

Telf.: 528-63-01
México 06600, D. F.

BIBLIOTECA POMPEU FABRA

Durant els proppassats mesos de juliol i agost, la nostra bibliotecària s'en va anar de vacantes a Badalona, i per això la Biblioteca es temia que romangués tancada, però no va ésser així, sinó que una senyoreta ben eixerida es va oferir a obrir i la Junta de l'Orfeó ho va autoritzar, puix és persona coneguda a la casa i sòcia des de fa molts anys; es tracta de ROSARIO MARTINEZ DALMAU, estudiant de bibliotecària, amb amplis coneixements sobre classificació i ordenació de llibres, a més ho practica a la biblioteca particular de Miguel Angel Porrúa. La nostra nova ajudanta de Bibliotecària va fer un treball excel·lent a la biblioteca i va satisfer les necessitats d'informació i búsqueda de dades i llibres que se li van demanar, per això volem des d'aquestes pàgines fer-li patent el nostre agraïment i desitgem que continuï la seva tasca al nostre costat, on podrà continuar aprenent i fent pràctiques i a la vegada fer un treball constructiu i útil a la nostra comunitat. D'ella publicarem un article en el núm. 15 de ROC.

Hem rebut vàries donacions de llibres, entre les que ressaltem la del matrimoni Natàlia Tarragó i Francesc Domènech Barrera, completant la col·lecció de la Fundació Bernat Metge que ja teníem i que ells mateixos també ens van regalar ja fa temps. Com sabeu la Fundació Bernat Metge es dedica a la traducció d'autors clàssics, pertanyent a l'antiguitat grega i llatina, especialment el període en què es produí la millor literatura, pintura, escultura, etc., d'aquí la importància de consultar obres com per exemple:

- DISCURSOS POLITICS, de Demòstenes, en sis volums,
- FAULES, d'Isop,
- HISTORIA, de Polibi, volums XI i XII,
- ALS JOVES, SOBRE LA UTILITAT DE LA LITERATURA GREGA, de Sant Basili el Gran,
- DIALEGS, de Plató, volum VIII,
- LLIBRE DE LES CORONES, d'Aureli Prudenci Clement, volums I i II,
- SERMONS, de Pere Crisòleg, volums I i II,
- PELEGRINATGE, d'Egèria, volums I i II,
- CORRESPONDENCIA AMB SANT AGUSTI, de Consenci,
- PERIPLE (OBRA MARITIMA), de Ruf Fest Avié,
- INSTITUCIO ORATORIA, de M. Fabi Quintilià,
- PONTIQUES, del P. Ovidi Nasó,
- GUERRA D'ALEXANDRIA, de G. Juli Cèsar.

La familia Fortino, al retornar cap a Catalunya, ens va donar els següents llibres catalans:

- CATALUNYA SOTA EL REGIM FRANQUISTA; INFORME SOBRE LA PERSECUCIO DE LA LLENGUA I LA CULTURA DE CATALUNYA PEL REGIM DEL GENE-

EL centro quiropráctico benet, a. p.

Us convida, junt amb els vostres familiars, a l'exhibició de l'àudiovisual

QUE ES LA QUIROPRACTICA?

a càrrec del Dr. Enric Benet i Canut, Director General del Centre

Gutenberg 133 Col. Anzures Tel. 250-04-33 amb 3 línies
C.P. 11590 México, D.F.

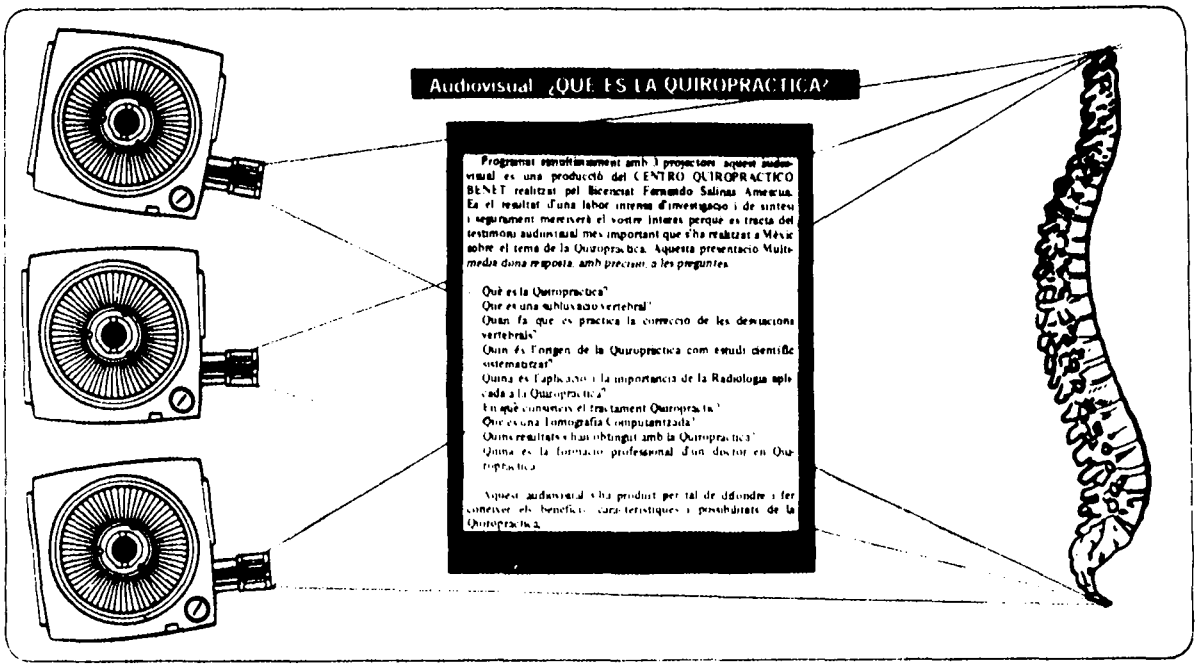

RAL FRANCO (1a. part), de Josep Benet,
- EL DIA D'AVUI, de Roser Bofill,
- FRA JUNOY O L'ANGOIXA DELS SONS, de Jaume Cabré,
- CATALUNYA, 1976 - LLIBRE DE L'ANY,
- EL NEN I L'ALTRE, de Pere Darder i Ramon Canals,
- LA POR A LA LLIBERTAT, d'Erick Fromm,
- SIRENES AL GOLF, de Patricia Highsmith,
- AMB LES CAMES I AMB EL COR, de Josep Iglésies i Fort,
- LA FORÇA D'ESTIMAR, de Martin Luther King,
- LA FE EN REVISIO, pels Monjos de Montserrat,
- CONVERSACIONES EN CATALUÑA, de Salvador Paniker,
- ES VESSA UNA SANG FACIL, de Manuel de Pedrolo,
- HEM POSAT LES MANS A LA CRONICA, d'Edicions 62,
- INCERTA GLORIA; SEGUIT DEL VENT DE LA NIT, de Joan Sales,
- CAP DE TURC: A SOTA DE TOT, de Gunter Wallraff.

També en Robert Marugan al retornar a Catalunya ens deixa:

- EL VIATGE PRODIGIOS D'EN FERRAN PINYOL. III AFRICA, de Robert Saladrigas,
- EL VIATGE PRODIGIOS D'EN FERRAN PINYOL. II ASIA, de Robert Saladrigas,
- PETIT RETAULE DE LA VIDA MEDIEVAL, d'Enric Baqué,
- LA HISTORIA QUE EN ROC PON NO CONEIXIA, d'en Jaume Cabré,
- L'ESCARABAT VERD, de Mercè Canela,
- LLEGENDES CAVALLERESQUES DE CATALUNYA, de Pere Català i Roca,
- SENYORA AQUI TENIU EL VOSTRE TAÜT, de James Hadley Chase,
- LA CLAU DE VIDRE, de Dashiel Hammett,
- ELS ORIGENS DE CATALUNYA, de Maria Gràcia Espadaler,
- SOLC DE LES HORES: RETRATS D'ESCRIPTORS I DE POLITICS, d'Albert Manent,
- GENT QUE HE CONEGUT, de Jaume Miravitlles,
- LA PLAÇA DEL DIAMANT, de Marcè Rodoreda,
- ILLAPA DE HUANCANE, de Josep Travasset i Anna Rosselló,
- PRESENCIA CATALANA EN EL MON, de Xavier Tudela,
- COP MESTRE, de Lionel White,
- A UNA MA EL SOL I A L'ALTRA LA LLUNA, de Mercè Canela,
- EN QUIN DESASTRE, de Frank Muir,
- ESTUDIS ESCENICS, de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona,
- CATALUNYA FA MIL ANYS, per la Generalitat de Catalunya, mitjançant la Comissió del mil·lenari del naixement polític de Catalunya,
- QUEBEC-CATALOGNE: DEUX NATIONS DEUX MODELS CULTURELS, 1987,
- MES ENLLA DEL SILENCI: LES DONES A LA HISTORIA DE CATALUNYA, per la Generalitat de Catalunya, mitjançant la Comissió interdepartmental de promoció de la dona,
- CAVALL FORT, revista per a nois i nois, en molt bona quantitat.

A tots els nostres donants el nostre més sincer agraïment.

Rosa M. BAYO DE RIBAS.

INDUSTRIAS COMPLEMENTARIAS DEL EMBALAJE S.A. DE C.V.

POSA A DISPOSICIO DE TOTS ELS INDUSTRIALS I COMERCIANTS:

*** ETIQUETES AUTOADHESIVES EN:**

Couché
Kromacote
Acetats
Vinils
Fluorescent
Paper Alumini
Làmina Alumini
Metalitzats Or o Plata
En impressió fins a quatre tintes.

*** CINTES AUTOADHESIVES PER A EMPAQUETAR:**

Tots els amples,
llargs i qualitats
impreses a una o
dues tintes o
bé sense impressió.

ALFONSO REYES No. 193, COL. CONDESA C.P. 06140 TEL. 516-14-38

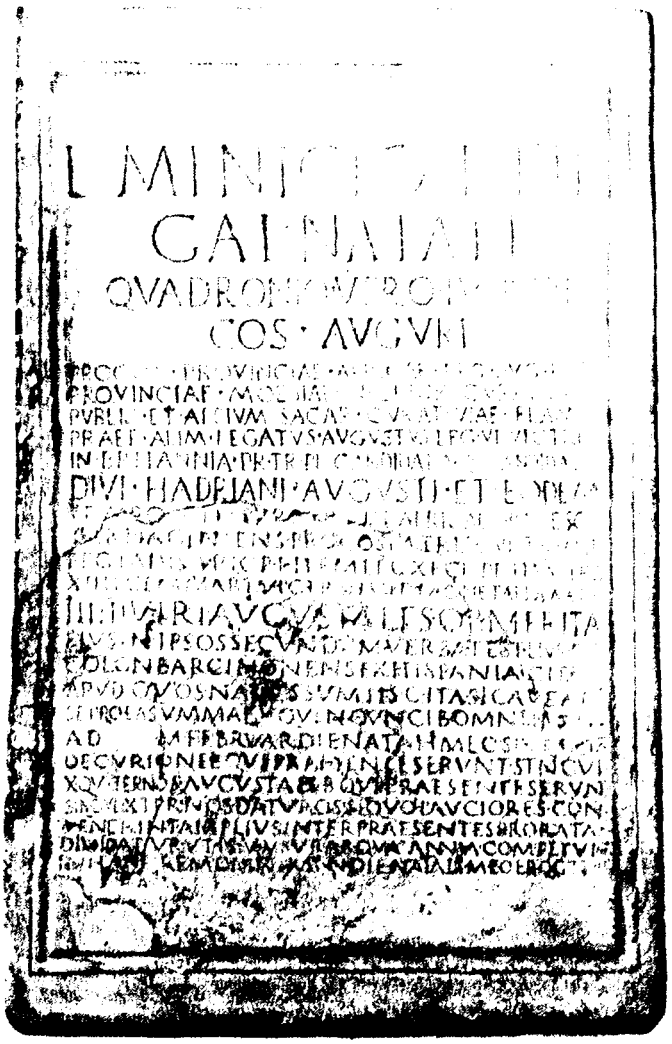

Textos i il·lustracions que ens ha fet arribar el nostre amic i soci protector, resident a Barcelona RAFAEL SARDA pel conducte del nostre Vocal Ter. Manuel Gava.

Un campió

Aquest és un any de commemoracions i també un any olímpic –Seul– i Barcelona serà ciutat olímpica el '92. Es doncs una bona ocasió per a recordar que Barcelona va tenir ja un campió olímpic fa 1859 anys, o sigui l'any 129 de la nostra era, que correspon a la 227 olimpíada grega.

Sabem que els romans continuaren la tradició olímpica, o sigui que molts ciutadans de l'imperi prenien part en els Jocs que cada 4 anys es celebraven a la ciutat grega d'Olímpia, i que foren continuats fins a l'any 393 de la nostra era en què l'emperador Teodosi ja cristianitzat els va prohibir per considerar-los d'índole pagana.

Gràcies a la dedicació dels nostres arqueòlegs i historiadors, en especial del professor PAU VERRIE, ara podem contemplar en el MUSEU I CENTRE D'ESTUDIS DE L'ESPORT, de la Generalitat de Catalunya (c. Buenos Aires 56-58 Barcelona) la reproducció i traducció d'una làpida de reconeixement a l'il·lustre campió barceloní pel llegat que havia fet als "colons barcelonins de la Hispània citerior entre els quals néixer", i de la inscripció del basament-suport del carro guanyador d'aquells jocs olímpics, que el nostre remot conciutadà LUCI MINICI NATAL havia donat al santuari d'Olímpia.

Bé que les olimpíades gregues tenien un caire ritual diferent de les actuals, és però també ben cert que fou basant-se en aquells jocs clàssics, repetits cada 4 anys a partir de l'any 776 a. C. que el baró de Coubertin i els seus col·laboradors reemprengueren

REPRODUCCIÓ DE LA PEANYA DEL PRIMER CAMPIÓ OLÍMPIC BARCELONÍ

Luci Minici Natal, primer olímpic català, nat a Barcelona, participant i guanyador en la prova de quadrigues a la 227 Olimpíada, l'any 129 de la nostra era. En agraïment al llegat que establí en favor dels *Servirs Augustals* de Barcelona, li dedicaren la següent inscripció:

> A Luci Minici Natal Quadroni Ver, *fill de Luci, de la tribu Galèria, el jove, cònsol, augur, procònsol de la província d'Africa, legat d'August en funcions de pretor a la província de la Mèsia inferior, inspector d'obres públiques i d'edificis sagrats, inspector de la xarxa viària, flamen, prefecte de proveiments, legat d'August a la Legió VI victoriosa a la província de Britania, candidat al tribunat de la plebs, candidat a la qüestura del diví Adrià August i al mateix temps legat de la província d'Africa a la diòcesi de Cartago, procònsol del seu pare, tribú militar de la Legió I Auxiliadora, Pia, Fidel i així mateix de la Legió XIV Gèmina, Marcia, Victorisa, triumvir de la moneda per a fondre i encunyar or, argent i coure,* els Servirs Augustals, *pels mèrits contrets amb ells segons les paraules del seu testament que diuen: "als colons barcelonins de la Hispania citerior, entre els quals vaig néixer, cent mil sextercis, això, si es comprometen a donar del cinc per cent d'aquesta suma cada any el dia ? dels idus de febrer, dia del meu naixement, un donatiu de quatre denaris a cada un dels Decurions que hi siguin presents i de tres denaris a cada un dels Augustals que hi siguin presents; incrementant-los* pro rata *entre els presents si n'acudissin menys, de forma que els cinc mil sextercis corresponents als interessos anyals es destinin a aquesta finalitat cada any en el dia del meu aniversari".*

La reproducció d'aquesta peanya ha estat realitzada pel Museu Arqueològic de la Diputació, procedent del Fòrum de Barcino.

La traducció de la transcripció llatina ha estat feta pel professor Pau Verrié.

barceloní a la 227 Olimpíada grega

Rafael SARDA

amb gran entusiasme aquella tradició clàssica iniciant la nova sèrie de Jocs Olímpics precisament a Grècia, l'any 1896.

Es tanmateix un orgull per a nosaltres que en la llista de campions olímpics hispànics hi figuri en primer lloc el barceloní LUCIUS MINICIUS NATALIS, fill d'aquella reduïda BARCINO romana, embrió de l'actual metròpolis barcelonina que s'afanya il·lusionada a preparar amb el màxim relleu i ressò ciutadà l'OLIMPIADA 25 de la nova era olímpica.

INSCRIPCIO OLIMPICA DEL BARCELONI, LUCIOS MINICIUS NATALIS

El primer hispànic guanyador d'una competició olímpica, del qual tenim notícia, fou el prohom Barceloní Lucius Minicius Natalis, junior o quadronius Verus, que el 129 d. C. participà a la 227 Olimpíada, va guanyar la cursa de carros, probablement amb una quadriga, i va fer donació del carro guanyador al santuari d'Olímpia.

Lucius Minicius Natalis havia nascut a Barcelona –llavors Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino– un dia dels Idus de febrer de l'any 97 d. C., va seguir la carrera militar i senatorial i va ocupar càrrecs importants a Roma i a diversos llocs de l'Imperi Romà, des del Mar Negre a Britània, des de les planes del Danubi als deserts de Líbia.

Al final de la seva vida, després de l'any 150, acabat el seu Proconsulat de la província Africana, Lucius Minicius Natalis en recordar la seva victòria olímpica de 129 va fer gravar en el basament damunt del qual s'aixecava, prop de l'hipòdrom d'Olímpia el carro guanyador, aquesta inscripció:

EL GENERAL (L. MINICIUS) NATALIS QUE A OLIMPIADA 227 VENCE, AMB UN CARRO PERFECTE, DONA (AL SANTUARI) EL CARRO (VENCEDOR). (HAVIA ESTAT) PRETOR I PROCONSUL DE LIBIA.

Museu i Centre d'Estudis de l'Esport Dr. Melcior Colet.

INFRISA

ingeniería del frío y sistemas aislantes, s.a. de c.v.

Av. Las Presas núm. 3-5
Colonia Los Fresnos
Tels.: 393-62-17 / 393-77-60
53250 Naucalpan, Edo. de México

Aïllaments tèrmics

INFRISA, ofereix tecnologies i experiències en:

- **DISSENY I CONSTRUCCIÓ DE CÀMARES FIGRORÍQUES INDUSTRIALS A TEMPERATURES DE REFRIGERACIÓ I CONGELACIÓ.**
- **SUMINISTRE I MUNTATGE D'AÏLLAMENTS TÈRMICS PER A PORCESSOS D'ALTES I BAIXES TEMPERATURES.**
- **MUNTATGES DE FALSOS SOSTRES TERMOAÏLLATS.**
- **VENDA DE MATERIALS TERMOAÏLLANTS.**

Atenció personal de JAUME MARUNY, Director General.

El nou poblet de Pont de Bar

Martí CENTELLES

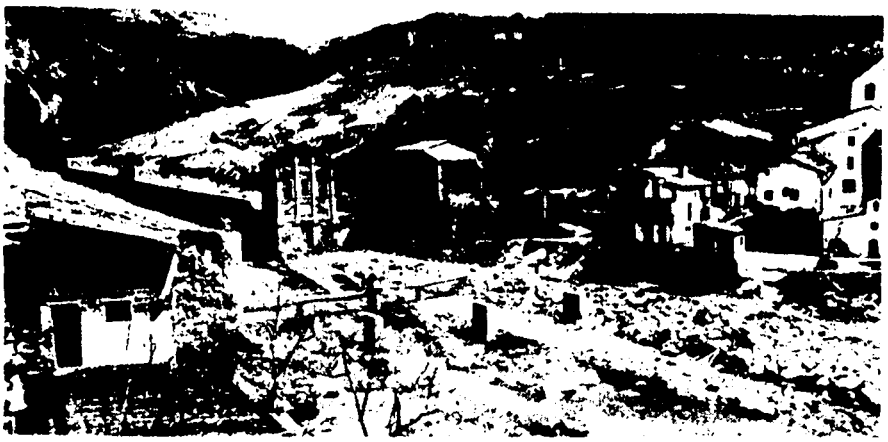

Aquest poble nou de Pont de Bar, pot ésser un model per a futures remodelacions que es poden presentar a comarques catalanes. La foto de dalt, el poble després dels aiguats que varen destruir-lo. I abaix el poble reconstruït sis anys després.

L'ANY 1982 una crescuda del riu Segre i una esllavissada de la muntanya de Bar, va mig enrunar i sepultar el poblet de Pont de Bar, a la ribera del Segre. Les inundacions, seguides un any darrera l'altre, feien inhabitable el poble. Les autoritats catalanes varen promoure l'edificació d'un nou poble de Pont de Bar, un quilòmetre més avall de l'emplaçament de l'antic poblat. I el nou poble s'ha inaugurat el mes d'agost darrer, en un terreny elevat, de cara al sol, fora de l'abast de futures crescudes del riu.

El Govern central ha contribuït a la construcció del nou poble de Bar, amb 1200 milions de pessetes i la Generalitat amb 280 milions. Compta amb habitatges adequats per a les 30 famílies que s'hi han traslladat, amb edifici-casa municipal, una fonda, una plaça amb una pèrgola i una església tipus romànic: camps de conreu i una vaqueria comunal que s'explotarà en règim de cooperativa. La inauguració oficial va presidir-la Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya, el bisbe de la Seu d'Urgell Joan Martí Alanís, el conseller de Política Territorial i Urbanisme Joan Molins, el delegat de la Generalitat a Lleida Ramon Ma. Esteve, el president de la Diputació de Lleida Ramon Companys i l'alcalde del poble Ramon Noguera.

Els habitatges d'aquest nou poble són el que se'n diu "de protecció oficial", i és el primer i únic poble a Catalunya d'aquestes característiques: això ha fet que les cases de nova construcció han tingut un màxim de 90 metres quadrats, perquè així ho marca la legislació oficial en aquests casos.

El vell o antic poble sembla que serà enderrocat, ja que tot el que ha quedat dempeus després de la riuada, es corre perill que caigui en el moment més impensat. L'alcalde Ramon Noguera, un home que estimava molt la seva vella casa –com la majoria de veïns originaris de la localitat– diu sentir una mena de nostàlgia, perquè és com enterrar una mica la història de la contrada "però el nou poble de Bar pensem que tindrà molt futur".

d'aci i d'allà

JORDI PUJOL en el seu viatge per l'Uruguai anuncià l'obertura d'una antena comercial entre la Generalitat de Catalunya i l'Associació Llatinoamericana d'Integració (ALADI).

Aquesta antena comercial tindrà com objectiu fer d'interlocutor entre les empreses catalanes i l'ALADI. La Generalitat, per la seva banda, cedirà el seu laboratori d'assaig i investigació a les empreses americanes que exportin a la CEE, i becarà 250 joves llatinoamericans per estudiar a Catalunya la cooperació empresarial.

EL CASAL Català de Montevideo va oferir una recepció al President de la Generalitat de Catalunya, poc abans que Pujol, continuant el seu viatge per terres sud-americanes, sortís cap a Brasil. Davant unes 400 persones el President va dir que "el grau de reconeixement de la nostra autonomia encara no és suficient, però mai no havíem tingut la possibilitat d'autogovernar-nos durant tant de temps".

CATALA A LA Universitat de l'Uruguai, acords comercials i cultur als i el trasllat de les restes de Margarida Xirgu a Molins de Rei (localitat on va néixer l'actriu l'any 1888), són alguns dels resultats del viatge de la delegació catalana, encapçalada pel President Jordi Pujol, per l'Uruguai.

L'AVINGUDA Infanta Carlota (a Barcelona) passarà a dir-se "del President Tarradellas" d'acord amb la moció que va ésser aprovada per unanimitat en el ple de l'Ajuntament de Barcelona.

VILAFRANCA VIU l'apoteosi en la jornada castellera del segle. La jornada castellera celebrada el 30 d'agost a Vilafranca del Penedès, amb motiu de sant Fèlix, patró de la vila, va viure un autèntic festival casteller. La colla Joves dels Xiquets de Valls va ésser la més destacada, i va carregar i descarregar, successivament, el 2 de 8 amb folre, el 3 de 9 amb folre, i el 5 de 8. Els Castellers de Vilafranca van bastir els mateixos castells, encara que en ordre diferent i dos d'ells només carregats. També tingueren actuació destacades La Colla Vella dels Xiquets de Valls, els Minyons de Terrassa i els Xicots de Vilafranca.

LA CATALANITAT i la preocupació pels diners, constants d'Amadeu Vives, diu Josep Maria Lladó, autor d'una biografia del músic de Collbató. El mestre Vives, autor de l'Emigrant i "Doña Francisquita" entre d'altres famoses composicions, fou, amb Lluís Millet, creador de l'Orfeó Català.

LA GENERALITAT de Catalunya distribuirà un virus informàtic benigne (que no fa malbé els programes) creat per Josep Bagué. El virus "una auténtica obra d'enginyeria de software" segons l'autor, farà aparèixer una finestreta a la pantalla amb el següent: "Utilitzem el català a tots nivells. Es un missatge del Servei de Normalització Lingüística de la Generalitat de Catalunya". La idea inicial del creador era fer-lo maligne pero la Generalitat ha optat per transformar-lo de tal manera que no afecti els programes.

SI LES COSES no s'espatllen el proper novembre es farà un partit de rugbi que enfrontarà una selecció de jugadors de la Catalunya Nord i de la Catalunya Sud, contra la selecció d'Irlanda. El partit s'inclourà dins dels actes del Mil·lenari de la Independència de Catalunya i podria ésser un pas perquè en el futur Catalunya fos la sisena nació que participés a la Lliga de les Cinc Nacions: Escòcia, Gal·les, Anglaterra, Irlanda i França. Amb França, únic estat participant, hi juga el potent equip de la Unió Esportiva i Atlètica de Perpinyà (USAP).

AMB MOTIU del centenari del naixement d'Antoni Batlle i Mestre, els antics minyons de mossèn Batlle varen retre un homenatge pòstum a qui fou pioner de l'escoltisme catòlic a Catalunya. Mossèn Batlle va fundar, l'any 1930, la secció d'escoltes Mare de Déu de Montserrat. L'any 1936, mentre a Barcelona cremaven esglèsies, ell amb els seus minyons plantava una creu a la Pica d'Estats. El mateix any s'exilià a Suissa. L'any 1939 retorna a Barcelona i, malgrat les prohibicions, organitza grups de minyons, dissimulant-ho sota el nom d'Acadèmia Gregoriana. L'any 1953 un escamot de la "guardia de Franco" assalta, al Montnegre, un campament general dels minyons. Un dels assaltants era Josep Ma. Socias i Humbert qui, anys després fou alcalde de Barcelona. Mossèn Batlle morí el 26 de novembre de 1955.

EDITORIAL SALVAT, l'antiga i tradicional empresa editorial catalana, ha estat venuda al consorci internacional —d'origen francès— Hachette, el qual ha adquirit la majoria d'accions per un total de 7,000 milions de pessetes. Joan Salvat continuarà com gerent de la nova empresa (sembla que conservarà l'antiga denominació), però en serà soci minoritari. Diuen que la transacció econòmica s'ha fet per tal de donar major impuls a l'empresa, però la temença d'arribar a perdre una de les cases editores catalanes de més prestigi, ha encomanat entre el món del llibre i de la cultura a casa nostra una profonda tristor.

JORDI PUJOL, president de la Generalitat de Catalunya, està en forta discussió amb l'administració central representada pel ministre d'Administració Territorial senyor Almunia, per tal de forçar una nova promoció de 300 nous mossos d'esquadra. Les vacances d'agost, però, hauran demorat la solució definitiva d'aquesta qüestió.

d'ací i d'allà

EL GOVERN autònom de les Illes Balears, vol promoure –a hores d'ara ja ho haurà iniciat– una important reforma al seu Estatut d'Autonomia. Vol demanar noves competències que s'adaptin millor a les necessitats intrainsulars de la comunitat balear, dintre un marc jurídic estable. "No volem –diuen els components del Parlament balear– delegació de més competències, que no tenen valor jurídic estatutari i que el Govern central en pot prescindir en qualsevol moment. Es tracta, amb el suport de tots els partits –incloent el Partit Socialista Balear–PSOE d'obtenir ampliació de competències". Seria, sembla, la primera proposta de reforma estatutària d'una comunitat autònoma.

SEMBLA QUE va per bon camí, la creació de la quarta Universitat catalana. El nou conseller d'Ensenyament Josep Laporte, en l'entrevista que va tenir, a Madrid, amb el ministre d'Educació Javier Solana, va plantejar l'ajuda del govern central en el finançament de la quarta Universitat que projecta el govern de Catalunya. I tots dos –conseller i ministre– coincidiren en què tan la quarta Universitat catalana, com la cinquena de Madrid, "haurien de ser creades en un termini no massa llarg".

XAVIER BENGUEREL, un ja vell escriptor d'avantguerra 1936-39, consagrat ja aleshores per la seva novel·la *Pàgines d'un adolescent* i *El teu secret* (1934), ha estat proclamat Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1988. S'ha comentat que Benguerel havia rebut, en la seva obra literària, la influència dels seus mestres Josep Carner i Carles Riba. Entre les seves obres cal remarcar les novel·les d'exili *Els vençuts* (1964) i *Llibre del retorn* (1977), així com *Memories* i *Memòria d'un exili*. L'any 1951 va publicar *L'home dins el mirall*, van seguir *L'intrús* (1960), *El pobre senyor Font* (1964) i *La família Rouquier* o *Gorra de plat*.

La seva darrera novel·la fou *Apassionat*. Havia guanyat el premi Planeta l'any 1974 amb *Icaria, Icaria* en llengua castellana, novel·la que també va editar-se en la nostra llengua; i en l'edició castellana de Planeta, l'autor va voler fer-hi constar, a la primera plana, que l'original del llibre s'havia escrit en català.

DOS NOUS volums de *Catalunya romànica* de Jordi Vigué han aparegut en ocasió de la Fira del Llibre de Barcelona. Porten l'encuny d'Omnium Cultural que n'és l'empresa editora. Són dos magnífics volums en la direcció i cura dels quals han participat 400 col·laboradors, i l'obra –diuen les cròniques del dia que va fer-se la presentació dels dos volums– ens demostra la grandiositat i els missatges secrets del romànic al nostre país.

Aquesta col·lecció sobre *Catalunya romànica* que és realment una meravella de contingut així com de presentació, segurament s'integrarà als 3.000 volums que la Generalitat, a través i per intermedi del nostre Orfeó Català donarà a la Biblioteca Nacional de Mèxic.

MOLTS ESPANYOLS que van a Andorra, i n'hi van molts, perquè s'ha posat de moda fer excursions al Principat andorrà des de terres d'Espanya, per desconeixement de la realitat històrica, institucional, cultural i lingüística, acostumen dir que a Andorra parlen en castellà però escriuen els rètols *en francès*. Es la mentalitat *peninsular* que tracta de fer via davant el cas andorrà; la qüestió és ignorar el català. Existeix, subjacent una idea, que aflora de tant en tant, d'intentar espanyolitzar Andorra? Des de Madrid els medis informatius s'ocupen molt d'Andorra en el sentit que semblen ignorar que des de l'edat mitjana, o sigui des dels Pareatges, els bisbes d'Urgell –ja n'han existit més de cinquanta!– són prínceps d'Andorra, i en son precisament per tal de garantir-ne la llibertat.

El diari ABC, en un editorial, comenta les paraules del president de Catalunya a l'Uruguai: ". . .tan aquest, com Catalunya, són dos països petits envoltats per grans colossos". El diari madrileny diu: "Ni Uruguay es una comarca vecina de la República del Plata, sino un Estado soberano, ni Catalunya puede, por tanto, parangonarse con Uruguay, porque es una región, una autonomía, una nacionalidad del Estado español de España". Diario 16 també opina sobre el tema, clavant un dels seus "aguijones" al president per haver comparat els dos països.

L'ALCALDE de Ceret (Vallespir-Catalunya Nord) i diputat socialista, ha declarat a la premsa de Barcelona, que vol establir millors relacions amb la capital catalana, Enric Sicre és el seu nom, i és un dels homes més representatius de la federació catalana del Partit Socialista Francès. Entre altres declaracions molt importants, va dir: "considero que el català és la llengua d'una regió econòmicament important, parlada per prop de deu milions de persones, i que és per a nosaltres, com a nord-catalans, un vector econòmic de futur. Es en aquest sentit que he parlat amb el ministre d'Educació de la situació econòmica de les escoles catalanes Arrels i Bressola, i també de la necessitat d'ensenyar el català als col·legis i instituts públics".

El Primer Aplec de la Sardana a Amsterdam va celebrar-se els dies 6 i 7 en aquella ciutat holandesa. Hi participaren tres cobles catalanes i La Principal d'Amsterdam, vint colles sardanístiques, sis esbarts dansaires i una colla de gegants i grallers. A la plaça Dam s'hi s'aplegaren més de dos mil catalans, per a ballar dardanes, escoltar concerts de música i veure l'actuació dels esbarts i les colles.

Catalunya posa en marxa, sense permís, el canal 33 de televisió en català i el govern de Madrid saboteja els programes amb interferències. Es un període de proves, però que porta endaina les relacions institucionals Generalitat-Govern central. Esperem que tot s'arregli.

CATALUNYA INTERCONTINENTAL
MADRID – BARCELONA – MADRID

Factureu les vostres [illegible] i passeu [illegible] una sola [illegible] a Barcelona.
Per a més detalls [illegible] IBERIA o la vostra Agència de Viatges.

VOL NOCTURN MADRID – BARCELONA
BARCELONA – MADRID, a la 1.15 hores.

Un servei complementari del pont aeri que us farà guanyar temps i estalviar diners. Perquè tractant-se d'un vol nocturn, la seva tarifa es redueix un 25 per cent.

LA GRAN VIA D'EUROPA ÉS **IBERIA**
LINEAS AEREAS DE ESPAÑA

Sin azúcar Sin sacarina

En botella no retornable